

Jabłonna
Naturalna Gmina

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

Wstęp	2
1. Podstawy prawne i przesłanki opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030..	3
2. Charakterystyka obszaru realizacji strategii	5
3. Zakres i metodyka opracowania strategii	8
4. Synteza diagnozy obszaru wsparcia	11
4.1 Wnioski z diagnozy przestrzennej	12
4.2 Wnioski z diagnozy społecznej.....	13
4.3 Wnioski z diagnozy uwarunkowań gospodarczych	15
4.4 Wnioski z diagnozy infrastruktury	15
4.5 Wnioski z diagnozy uwarunkowań finansowych	16
5. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów.....	17
6. Cel główny, obszary i cele strategiczne	20
6.1. Cele w wymiarze społecznym.....	22
6.2. Cele w wymiarze gospodarczym.....	23
6.3. Cele w wymiarze przestrzennym	23
7. Kierunki działań Gminy Jabłonna.....	24
8. Oczekiwane rezultaty i wskaźniki monitoringu	28
9. Terytorialny wymiar wsparcia	30
9.1. Obszary Strategicznej Interwencji – poziom krajowy i regionalny	31
9.2. Obszary Strategicznej Interwencji – poziom gminny	33
10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	35
10.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	35
10.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej w gminie	44
11. Spójność z celami polityki europejskiej, krajowej i regionalnej.....	47
12. System zarządzania strategią i dokumenty wykonawcze.....	49
12.1. Podmioty zaangażowane we wdrażanie	50
12.2. System monitoringu i ewaluacji	51
12.3. Instrumenty realizacyjne i dokumenty wykonawcze	53
13. Ramy finansowe dokumentu	54
14. Opis procesu zaangażowania lokalnych interesariuszy.....	58
Spis tabel	62
Spis rysunków	62
Spis map	62

Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 to dokument, który stanowi podstawę do prowadzenia średniookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Stanowi jednocześnie odpowiedź na potrzeby i możliwości prowadzenia procesu planowania oraz realizacji najważniejszych dla gminy inwestycji.

Obszar obowiązywania strategii został poddany analizie w ujęciu obiektywnym w sektorach kluczowych dla jego rozwoju. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach ustrukturalizowanych w sześć zasadniczych działów. Celem diagnozy społeczno-gospodarczej jest opis obecnej sytuacji rozwojowej Gminy Jabłonna wraz ze wskazaniem tendencji obserwowanych w poszczególnych obszarach tematycznych kluczowych dla opracowania strategii rozwoju lokalnego. Diagnoza pozwoli również na sformułowanie problemów występujących w kluczowych obszarach wymagających interwencji oraz identyfikację możliwych do wykorzystania potencjałów. Jest ona jednocześnie podstawą do opracowania analizy SWOT na dalszym etapie prac. Diagnoza opiera się o dane statystyczne zebrane na podstawie Banku Danych Lokalnych, prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny oraz dane gromadzone przez Urząd Gminy Jabłonna podczas realizacji zadań własnych. W procesie analitycznym wykorzystano również sektorowe strategie, programy i opracowania.

Dokument ma na celu umożliwienie odpowiedniego planowania działań rozwojowych. Współpraca wszystkich interesariuszy w niniejszym zakresie będzie miała kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do planowania inwestycji, które służyć będą mieszkańcom. Stanowi on również dobrą podstawę do podejmowania decyzji przez władze gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych, takich jak np. transport publiczny lub opieka przedszkolna. Strategia może przynieść wymierne korzyści poprzez dostosowanie planów inwestycyjnych do potrzeb i możliwości realizacyjnych gminy. Strategiczne planowanie działań rozwojowych wychodzi naprzeciw trendom rozwojowym, jakie obserwowane są od kilku lat w politykach i działaniach UE w odniesieniu do adresowania różnego rodzaju wsparcia finansowego. Odpowiednie przygotowanie do tego procesu, poprzez opracowanie wysokiej jakości dokumentów strategicznych, powinno pozwolić na ich dalszy rozwój i doskonalenie w procesie zarządzania gminą.

Niniejszy dokument ma na celu wskazanie władzom i mieszkańcom drogi do zintegrowanego rozwoju Gminy Jabłonna w zakresie budowania poczucia tożsamości i zadowolenia jej mieszkańców, kreowania przyjaznego otoczenia oraz tworzenia silnych, dobrze zorganizowanych struktur gminy jako jednostki administracyjnej. Kompleksowe i skoordynowane działania w tym zakresie mają służyć wzmocnieniu pozycji gminy wśród innych jednostek samorządu terytorialnego województwa lubelskiego, w tym szczególnie skupionych wokół miasta Lublin.

Rezultatem działań w zakresie strategii będzie m. in.: aktywizacja zasobów i potencjałów gminy oraz zapewnienie trwałych podstaw rozwojowych. Istotne jest również, aby osiągnąć trwałe wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w samorządach lokalnych w zakresie planowania strategicznego i realizacji działań rozwojowych obejmujących m.in. aspekty gospodarcze, społeczne, przestrzenne, środowiskowe i kulturowe oraz wzmocnienie roli lokalnych interesariuszy w planowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego dzięki oddolnemu kreowaniu rozwoju.

1. Podstawy prawne i przesłanki opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030

Pierwszą przesłanką do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 jest upływający termin wdrażania obecnej strategii, której realizację przewidziano na lata 2016-2023. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że niniejszy dokument został opracowany po pełnej analizie ex-post dotychczas obowiązującego dokumentu. Zweryfikowano realizację założonych w nim celów i kierunków rozwoju wraz z określeniem konieczności ich kontynuacji w latach kolejnych.

Jak wynika z aktualnych trendów rozwojowych: zaawansowane technologie, zmiany klimatu i globalizacja determinują ogólne kierunki rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Niezbędne są zatem konkretne działania obejmujące procesy restrukturyzacyjne i rozwiązania antykryzysowe. W tym, związane z ostatnimi zagrożeniami wywołanymi pandemią COVID. Wymagają one zwrócenia uwagi na obszary, które gorzej radzą sobie z sytuacjami kryzysowymi, posiadają mniejszą odporność i wolniej odbudowują swoją pozycję w gospodarce.

Drugą przesłanką opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 jest nowelizacja ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, która wprowadziła również zmiany w brzmieniu ustawy o samorządzie gminnym. Określiła ona nowe zasady przygotowania dokumentów strategicznych na różnych poziomach wdrażania. Po raz pierwszy w ustawodawstwie krajowym, przepisy określają minimum zasad i uwarunkowań jakie powinna spełnić strategia rozwoju gminy oraz tryb i wymagania w zakresie prowadzenia procesu jej opracowania. Dozwolone jest również zamieszczenie w dokumencie dodatkowych elementów, jeśli tylko jest to uzasadnionym wyborem ze względu na zakres tematyczny podejmowany i kształt danej strategii.

Na gruncie polskim zakres opracowania strategii rozwoju przez gminę, wynika z art. 10e Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Należy zaznaczyć, iż regulujące zasady dotyczące opracowania tego typu dokumentu pojawiły się w wyniku nowelizacji „Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”. Przepisy ustawy określają również minimum warunków, jakie musi spełnić strategia ponadlokalna. Kolejna nowelizacja spowodowana była

zmianą ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która wprowadziła obowiązek opracowania strategii rozwoju gminy już od roku 2026.

Dotychczas, strategie gminne były opracowywane zgodnie ze standardami przyjętymi na podstawie strategii wyższego rzędu oraz przy zachowaniu pewnej spójności z tymi dokumentami. W chwili obecnej, rola i znaczenie strategii gminnych zostały wzmocnione. Jednostki samorządu terytorialnego mogą przygotowywać strategie gminne, które będą instrumentami służącymi do pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawnymi strategiami rozwoju, stanowiącymi element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

Zgodnie z zaleceniami ustawodawcy, dokumenty uchwalone przez gminy przed wejściem w życie znowelizowanych przepisów nie stają się strategiami rozwoju gminy w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (uzppr) automatycznie. Ich zaklasyfikowanie w ramach tej grupy, umożliwia dostosowanie do wymogów ustawowych i przyjęcie przez odpowiedni organ. Dostosowanie może być zrealizowane albo przez ich aktualizację, albo w procesie przygotowania strategii od początku – w obydwu przypadkach należy tego dokonać zgodnie z procedurą ustawową.

Warto również zaznaczyć, że nowe regulacje dotyczące strategii rozwoju gminy są spójne z wymaganiami Unii Europejskiej w kontekście tzw. elementów strategii terytorialnych. Dzięki temu jednostki samorządu terytorialnego mogą przygotowywać strategie, które będą jednocześnie: strategiami rozwoju w rozumieniu uzppr, stanowiącymi element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju, jak i strategiami terytorialnymi zgodnie z wymogami Unii Europejskiej, pozwalającymi na sięganie po środki zewnętrzne.

Bardzo istotną funkcją strategii rozwoju gminy będzie możliwość wykorzystania jej jako podstawy do ubiegania się o środki zewnętrzne. Zgodnie z założeniami perspektywy finansowej UE 2021-2027, zarówno programy operacyjne na poziomie krajowym jak i regionalnym mogą wymagać od samorządów posiadania dokumentów wskazujących na konieczność realizacji inwestycji w poszczególnych sektorach.

Trzecią przesłanką opracowania strategii jest istotna kwestia dotycząca roli tego dokumentu jako narzędzia integrującego społeczność wokół wspólnych problemów i interesów. Włączeni lokalnych interesariuszy w postaci przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych do procesu formułowania strategii, a następnie jej wdrażania, pozwala na lepszą identyfikację problemów i potrzeb wszystkich grup społecznych. Jest to również bardzo istotne z punktu budowy kompromisu wśród lokalnej społeczności wokół kierunku rozwoju gminy, otwarcie pola publicznej dyskusji i utworzenie podstawy do kontroli przestrzegania wspólnych ustaleń.

Niezwykle ważne jest również stworzenie możliwości wspólnego poznawania i doskonalenia procesu zarządzania rozwojem gminy. Partycypacyjne podejście do procesu opracowania

strategii pozwala uzyskać od mieszkańców potwierdzenie obranych przez władze kierunków rozwoju. Lokalna społeczność uzyskuje w ten sposób również współodpowiedzialność za sprawy związane z jej otoczeniem. W przypadku strategii rozwoju gminy uzyskujemy w ten sposób istotny aspekt integracji i budowania wspólnoty pomiędzy różnymi grupami lokalnych interesariuszy.

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna będzie zatem koncentrować się na wykorzystaniu swoich wewnętrznych potencjałów tak, aby posiadane zasoby i możliwości wzmocniły lokalną gospodarkę w kwestii wzrostu produktywności, skutecznej transformacji społeczno-gospodarczej realizującej cele UE. Wykorzystanie w niniejszym procesie i zaangażowanie środowisk lokalnych: samorządów, podmiotów prywatnych, organizacji pozarządowych będzie bardzo istotnym elementem niniejszego procesu. Jednocześnie należy zwrócić także uwagę na potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów charakterystycznych dla gminy Jabłonna. Strategia będzie zatem odpowiedzią na potrzebę planowania rozwoju przez mieszkańców gminy. Wspólne programowanie strategiczne docelowo wpłynie na jakość realizowanych zadań oraz możliwości pozyskiwania funduszy unijnych i innych środków zewnętrznych.

Jej rola integrująca społeczność wokół wspólnych problemów i interesów jest bardzo ważna. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę na zaangażowanie lokalnych interesariuszy do procesu formułowania strategii i jej realizacji. Takie podejście pozwala na: otwarcie pola publicznej dyskusji i budowy kompromisu wśród lokalnej społeczności wokół kierunku rozwoju gminy. Partycypacyjne podejście do procesu opracowania strategii pozwala władzom samorządowym uzyskać potwierdzenie obranych kierunków rozwoju przez mieszkańców. Lokalna społeczność uzyskuje w ten sposób również współodpowiedzialność za sprawy związane z jej otoczeniem. W przypadku niniejszego dokumentu uzyskano dodatkowy aspekt budowania świadomości w zakresie dziedzictwa historycznego oraz integracji i budowania wspólnoty pomiędzy mieszkańcami gminy.

2. Charakterystyka obszaru realizacji strategii

Gmina Jabłonna położona jest w środkowej części województwa lubelskiego oraz wschodniej części powiatu lubelskiego. Centrum gminy znajduje się w niewielkiej odległości od stolicy województwa tj. Miasta Lublin (ok. 19 km od centrum oraz w przedziale 9-11 km od granicy). Całkowita powierzchnia gminy wynosi 131 km² co stanowi 0,52% obszaru województwa i 7,80% powiatu.

Gmina Jabłonna graniczy z 5 innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Na północy jest to gmina Głusk, która oddziela Jabłonnę od Lublina. Na zachodzie znajduje się gmina Strzyżewice, na południu gminy Bychawa oraz Krzczonów, a na wschodzie gmina Piaski.

Gmina Jabłonna należy również do Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego (LOM), czyli grupy 22 gmin oraz 4 powiatów, które podjęły decyzję o współpracy w rozwiązywaniu wspólnych

problemów o charakterze ponadlokalnym. Lokalizacja Jabłonna w LOM to jego południowo-wschodnie peryferie.

Gmina Jabłonna jest także członkiem Lokalnej Grupy Działań „Kraina wokół Lublina oraz Związku Gmin Lubelszczyzny. Jest także jednym z sygnatariuszy porozumienia gmin powiatu lubelskiego „Bystrzyca”.

Mapa 1 - Położenie gminy Jabłonna w powiecie lubelskim oraz województwie lubelskim

Źródło: opracowanie własne

Poza położeniem administracyjnym, innym istotnym punktem diagnozy jest jej lokalizacja w ujęciu fizycznogeograficznym. Z tego punktu widzenia gmina Jabłonna znajduje się w centralnej części makroregionu Wyżyny Lubelskiej, która przecina województwo lubelskie na osi wschód-zachód. Schodząc szczebel niżej, czyli do poziomu mezoregionów, północna część gminy położona jest na Płaskowyżu Świdnickim, natomiast jej większa, południowa część w Wyniosłości Giełczewskiej.

Mapa 2 - Położenie gminy Jabłonna w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym

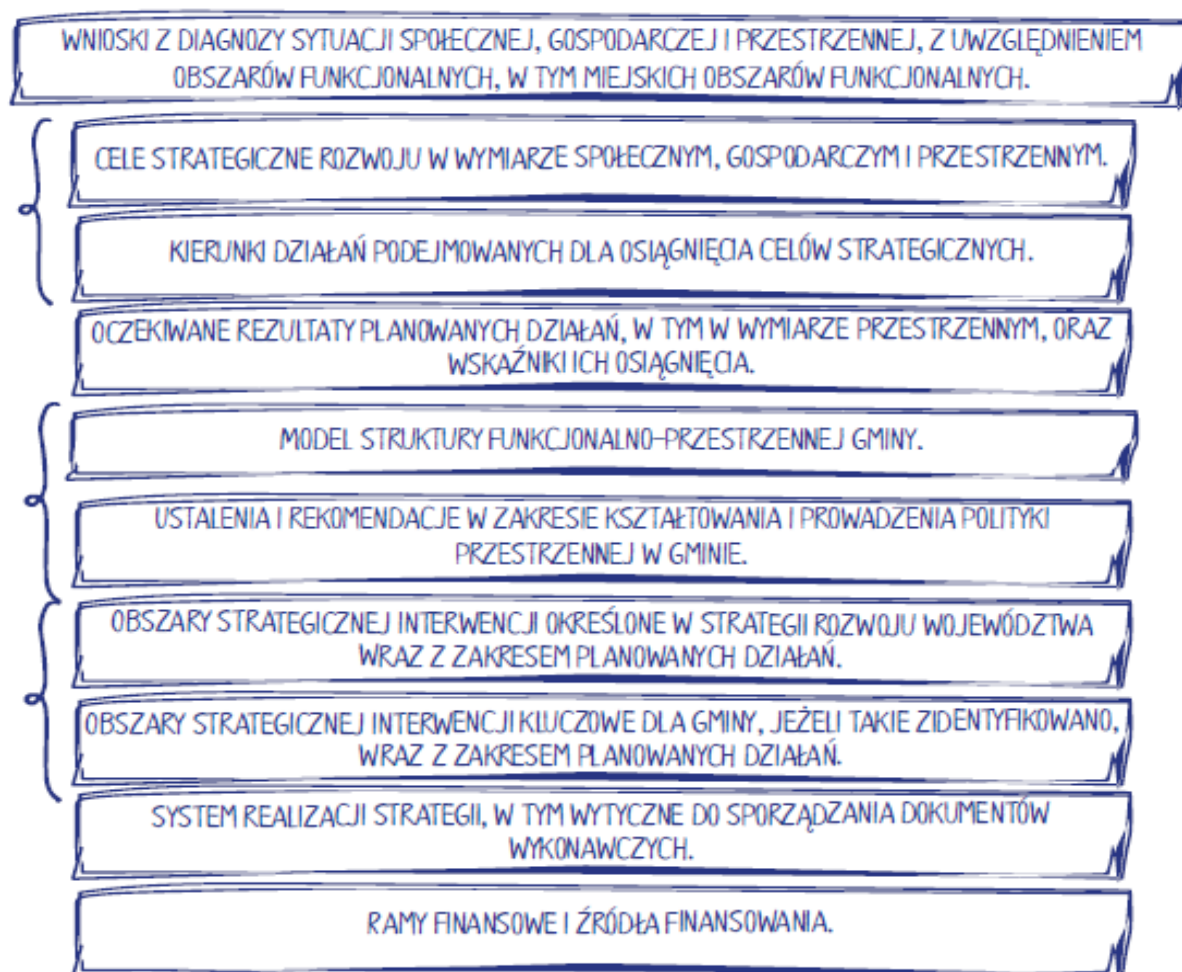

Źródło: opracowanie własne

3. Zakres i metodyka opracowania strategii

Zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie gminnym, Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna sporządzona została w formie tekstowej oraz graficznej. Forma graficzna obrazuje przede wszystkim takie elementy jak: model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz obszary strategicznej interwencji. W ramach prac nad dokumentem posłużono się również zobrazowaniem poszczególnych elementów diagnozy i innych elementów części strategicznej. Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna została również poddana wszelkim procesom konsultacyjno-uzgodnieniowym przewidzianym w ustawach, tj. uprzedniej ewaluacji trafności (art. 10a ust 2 uzppr), konsultacjom społecznym (art. 6 ust 3 uzppr), strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (art. 46 ust 1 pkt 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku (...)), oraz opiniowaniu przez Zarząd Województwa (art. 10g ust 5 i 6 usg). Minimalny zakres strategii rozwoju gminy określa art. 10e ustawy o samorządzie gminnym. Strategia powinna zawierać elementy wskazane na poniższym rysunku.

Rysunek 1 - Zakres Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna

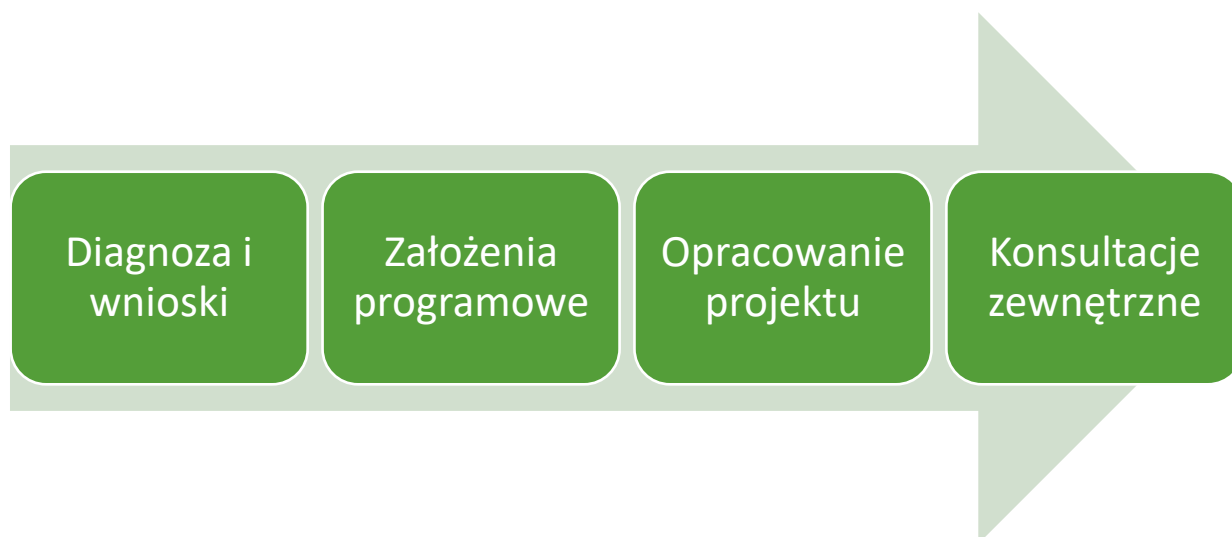

Źródło: Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony>

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 została opracowana z wykorzystaniem metodologii partycypacyjno-eksperckiej. W proces jego powstawania zaangażowano mieszkańców, władze i pracowników samorządowych oraz ekspertów zewnętrznych. Dokument jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby i problemy, a poprzez realizację zaplanowanych działań pozwoli na osiągnięcie wyznaczonych celów rozwojowych oraz realizację celu głównego. Zaplanowane działania mają służyć długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych w Gminie Jabłonna.

Metodyka zastosowana w procesie opracowania dokumentu zakłada podział prac na cztery zasadnicze etapy, które prowadzą do stworzenia dokumentu o wysokiej wartości merytorycznej i wdrożeniowej. W każdym z etapów wykorzystano zasady dotyczące sposobu przygotowania poszczególnych elementów z dbałością o najwyższą jakość.

Rysunek 2 – Etapy prac nad Strategią Rozwoju Gminy Jabłonna

Źródło: opracowanie własne.

Etap I – Diagnoza i wnioski

W niniejszym etapie dokonano analizy danych w obszarach społecznych, gospodarczych i środowiskowych pod kątem problemów i potencjałów rozwojowych Gminy Jabłonna. Zidentyfikowano kluczowe zjawiska i trendy wpływające na rozwój gminy. Niniejszy etap składa się m.in. z następujących działań:

- warsztat diagnostyczny z przedstawicielami Gminy Jabłonna,
- analiza obowiązujących dokumentów strategicznych,
- przeprowadzenie ankiety partycypacyjnej wśród mieszkańców,
- opracowanie diagnozy obszaru wsparcia wraz z wnioskami.

Etap II – Założenia programowe

Etap ten polegał przede wszystkim na zdefiniowaniu misji, głównych obszarów działania oraz pożądaných zmian, do których powinny one doprowadzić. Na tym etapie określone więc zostały najważniejsze cele wynikające z diagnozy. Zidentyfikowano również główne obszary strategiczne. Wypracowanie założeń programowych dokumentu składało się m. in. z następujących działań:

- opracowanie przesłanek tworzenia, metodyki i zakresu strategii,
- określenie wymiaru terytorialnego wsparcia i struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- analiza SWOT i określenie celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań,
- warsztat strategiczny dla przedstawicieli jst i lokalnych interesariuszy.

Etap III - Opracowanie projektu

Jest to etap polegający na konkretyzacji wcześniejszych ustaleń poprzez nakreślenie konkretnych wyzwań, które należy podjąć. W jego ramach określono również realizatorów oraz ramy finansowe umożliwiające wykonanie zaplanowanych zadań. Działania zrealizowane w ramach niniejszego etapu to m. in.:

- opracowanie planu operacyjnego i finansowego wdrażania strategii,
- zaplanowanie systemu realizacji i monitoringu strategii oraz sposobu włączenia lokalnych interesariuszy w proces jej wdrażania,
- identyfikacja kierunków działań i projektów realizujących postanowienia strategii,

Etap IV - Konsultacje zewnętrzne

Jest to ostatni etap przygotowania dokumentu strategicznego. Ma on na celu weryfikację zasadności opracowanego zakresu dokumentu strategicznego oraz zgodności z dokumentami i przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Etap składa się m. in. z następujących działań:

- przeprowadzenie konsultacji społecznych dokumentu – w tym warsztatów konsultacyjnych,
- przeprowadzenie ewaluacji ex-ante,
- opiniowanie przez ZWL w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie,
- opiniowanie przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w zakresie zasadności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W procesie opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna zastosowano model partycypacyjno-ekspercki. Zakłada on wiodącą rolę ekspertów zewnętrznych oraz udział przedstawicieli różnych grup interesariuszy w procesie opracowania i konsultowania dokumentu strategii. Wszelkie działania były realizowane zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej i partnerstwa. Położono nacisk na uspołecznienie kolejnych etapów prac na strategię, przy wykorzystaniu doświadczeń lokalnej społeczności, podmiotów publicznych i prywatnych. Zasadę partnerstwa i współpracy z interesariuszami zastosowano również w proponowanym systemie wdrażania strategii.

Należy również zaznaczyć, że w procesie opracowania strategii zachowano spójność z dokumentami nadrzędnymi na poziomie krajowym i regionalnym. Zwrócono szczególną uwagę na spójność z założeniami polityki regionalnej Państwa. Dlatego też strategia jest spójna z kierunkami i obszarami interwencji oraz celami określonymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030 oraz dokumentem Strategii Ponadlokalnej Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Dodatkowo, dostosowano rodzaj i zakres interwencji oraz system wdrażania strategii do wyzwań i uwarunkowań perspektywy finansowej UE 2021 – 2027 opierając się na zasadach obowiązujących w dokumentach strategicznych i operacyjnych na szczeblu regionalnym, krajowym i unijnym.

4. Synteza diagnozy obszaru wsparcia

Diagnoza stanu wyjściowego obszaru wsparcia prezentuje dane dotyczące obszaru poddanego analizie w ujęciu obiektywnym w kluczowych dla jego rozwoju sektorach. Diagnoza została opracowana z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych. Stanowiła ona podstawę do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030. Analizie poddano najważniejsze aspekty przestrzenne, przyrodnicze oraz społeczno-gospodarcze.

Diagnoza przedstawia Gminę Jabłonna zarówno pod względem opisowym jak i przestrzennym z wykorzystaniem licznych tabel, wykresów i map. W procesie analitycznym wykorzystano szereg wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego wraz z danymi pochodzącymi od instytucji zewnętrznych. Całość diagnozy została podsumowana w niniejszym rozdziale jako syntetyczny zbiór najważniejszych wniosków. Zebrane zestawienie pozwoliło w dalszej części prac na przygotowanie analizy SWOT oraz określenie celów i kluczowych kierunków rozwoju dla Gminy Jabłonna.

Zawarta w niniejszym rozdziale synteza jest skrótowym przedstawieniem danych wynikających z prac analitycznych. Dla precyzyjnego i obrazowego przedstawienia danych dokument diagnostyczny wzbogacono o liczne tabele, wykresy i mapy. Aktualność dokumentu

wynika z wykorzystania najnowszych danych statystycznych – głównie wykorzystano dane za lata 2018-2022. Charakter przedstawionych danych jest istotny dla procesu tworzenia dokumentu strategicznego. W tym celu posłużono się danymi dotyczącymi najważniejszych obszarów społeczno-gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w gminie.

Poniższe podrozdziały zawierają najważniejsze wnioski z diagnozy w podziale na główne obszary:

- Diagnozy przestrzennej;
- Diagnoza społeczna;
- Diagnoza uwarunkowań gospodarczych;
- Diagnoza infrastruktury;
- Diagnoza uwarunkowań finansowych.

Opisana powyżej sytuacja przestrzenna, społeczna i gospodarcza gminy będzie stanowiła punkt wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna.

Podstawowymi zasadami towarzyszącymi pracy nad dokumentem były:

1. Rzetelność – precyzyjne opisanie sytuacji gminy poprzez zastosowanie tabel, wykresów oraz map ułatwiających analizę zebranych danych.
2. Aktualność – oparcie dokumentu i najbardziej aktualne dane. Dokument oparty został, w zdecydowanej większości o dane z lat 2018-2022 oraz, w przypadku dostępności, z roku 2023.
3. Istotność – skupienie dokumentu na informacjach mających znaczenie na dalszym etapie prac nad strategią. Osiągnięta została poprzez dobranie najważniejszych obszarów społeczno-gospodarczych oraz poprzez uwzględnienie indywidualnych cech gminy Jabłonna.

Poniżej opisane zostały najważniejsze wnioski z poszczególnych obszarów tematycznych, które stanowić będą podstawę do opracowania analizy SWOT w Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna.

4.1 Wnioski z diagnozy przestrzennej

1. Gmina Jabłonna położona jest w centralnej części województwa lubelskiego w bliskiej odległości od stolicy regionu.
2. Gmina Jabłonna jest członkiem licznych inicjatyw lokalnych wspólnie z innymi JST.
3. W ostatnich 10 latach gmina Jabłonna przeszła wyraźną transformację związaną z rodzajami gruntów w gminie. Wyraźnie rolniczy charakter gminy powoli ustępuje napływowym mieszkańcom z terenów miejskich, w wyniku czego grunty rolne zmniejszyły wyraźnie swój udział w powierzchni gminy.
4. Główne tereny przyrodnicze gminy Jabłonna zlokalizowane są na jej południowo-wschodnich oraz północno-wschodnich krańcach.

5. Główną arterią wodną gminy Jabłonna jest Czerniejówka, która zaczyna swój bieg w pobliżu granic Piotrkowa Pierwszego oraz Piotrkowa-Kolonii.
6. Na terenie gminy Jabłonna nie znajdują się żadne naturalne zbiorniki wodne.
7. Prawie cała powierzchnia gminy Jabłonna pokryta jest obszarami przyrodniczymi chronionymi prawnie, w tym w szczególności Czerniejowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu oraz Krzczonowskim Parkiem Krajobrazowy.
8. Na terenie Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego funkcjonują dwa rezerваты przyrody.
9. Klimat w gminie Jabłonna sprzyja inwestycjom związanym z fotowoltaiką, ze względu na wysoki poziom nasłonecznienia.
10. Na terenie gminy Jabłonna występują miejsca dogodne dla inwestycji związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych z zachowaniem minimalnych obowiązujących odległości od zabudowy mieszkaniowej.

4.2 Wnioski z diagnozy społecznej

1. Populacja mieszkańców gminy Jabłonna wykazuje trend wzrostowy.
2. Również gęstość zaludnienia w gminie Jabłonna ulega stałemu wzrostowi.
3. Według prognoz GUS w kolejnych 16 latach populacja gminy Jabłonna będzie rosła.
4. Saldo migracji w gminie Jabłonna w latach 2018-2022 osiągało dodatnie wyniki, a w roku 2022 wyniosło rekordowe 83 osoby.
5. Najwięcej nowych mieszkańców gminy Jabłonna osiedla się w niej z terenów miejskich co świadczy o rosnącej roli gminy w procesie suburbanizacji Miasta Lublin.
6. W przypadku mieszkańców opuszczających gminę najczęściej wybierają oni również miasta.
7. Przyrost naturalny w gminie Jabłonna w latach 2018-2022 osiągał najczęściej wyniki zbliżone do 0, z wyjątkiem roku 2021 kiedy wyniósł -67.
8. Dane dotyczące przyrostu naturalnego w gminie Jabłonna są zbliżone do danych powiatu lubelskiego i wyraźnie lepsze niż województwa lubelskiego.
9. Migracja zewnętrzna ma największy wpływ na pozytywne trendy demograficzne.
10. W populacji gminy Jabłonna przeważają kobiety, jednak różnica ulega zmniejszeniu.
11. Liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie. Zarówno populacja przedprodukcyjna jak i poprodukcyjna wykazuje natomiast trend wzrostowy.
12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Jabłonna w latach 2018-2022 uległa zmniejszeniu o 34,43%.
13. Najczęstszym powodem udzielania świadczeń pomocy społecznej mieszkańcom gminy Jabłonna jest ubóstwo, a następnie niepełnosprawność oraz bezrobocie i długotrwała lub ciężka choroba.
14. W latach 2018-2022 spadła również liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Jabłonna.

15. Pomimo spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej, wydatki z nią związane w gminie Jabłonna stale rosną.
16. Gmina Jabłonna prowadzi szerokie działania w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym m.in. poprzez funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego przy GOPS.
17. Na terenie gminy Jabłonna funkcjonuje Ośrodek Zdrowia w Jabłonie – Majątek i Filia w Chmielu Pierwszym oraz jedna apteka.
18. Najczęstszym powodem interwencji w zakresie bezpieczeństwa publicznego w gminie Jabłonna są miejscowe zagrożenia oraz pożary.
19. Z kolei najczęstszym rodzajem miejscowych zagrożeń występujących w gminie Jabłonna są silne wiatry oraz zagrożenia w komunikacji.
20. Na terenie gminy Jabłonna nie występują obszary zagrożenia powodziowego.
21. Na terenie gminy Jabłonna działa jeden klub dziecięcy.
22. Zdecydowana większość dzieci w wieku do lat 3 nie jest objęta opieką w żłobkach lub klubach dziecięcych.
23. Na terenie gminy Jabłonna działa 5 placówek wychowania przedszkolnego.
24. Większość dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Jabłonna objęta jest wychowaniem przedszkolnym.
25. Liczba tych dzieci oraz całość populacji w wieku 3-7 lat wykazuje stały trend wzrostowy.
26. Na terenie gminy działa 5 szkół podstawowych, w których uczy się ponad 600 dzieci.
27. Liczba uczniów szkół podstawowych wykazuje stały trend spadkowy.
28. Uczniowie szkół podstawowych w gminie Jabłonna osiągają bardzo dobre wyniki egzaminów ósmoklasisty.
29. Na terenie gminy Jabłonna znajdują się liczne zabytki wpisane do rejestrów Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz województwa lubelskiego. Najważniejsze z nich zlokalizowane są w miejscowościach Jabłonna-Majątek, Czarniejów oraz Piotrków Pierwszy.
30. Instytucje kultury w gminie Jabłonna są bardzo aktywne.
31. Na terenie gminy Jabłonna nie zostały wyznaczone szlaki turystyczne PTTK jednak gmina posiada szereg szlaków pieszo-rowerowych wyznaczonych przez władze samorządowe.
32. Baza noclegowa oraz gastronomiczna w gminie Jabłonna jest dobrze rozbudowana jak na gminę wiejską.
33. Na terenie gminy Jabłonna funkcjonuje dość dobrze rozbudowana infrastruktura rekreacyjna i sportowa, składająca się z boisk oraz siłowni zewnętrznych.
34. Na terenie gminy Jabłonna funkcjonuje ponad 25 organizacji pozarządowych i społecznych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca jest ich nieco mniej niż średnia powiatu lubelskiego i województwa lubelskiego.
35. Frekwencja wyborcza na terenie gminy Jabłonna osiąga wyniki słabsze niż powiat lubelski i województwo lubelskie.

4.3 Wnioski z diagnozy uwarunkowań gospodarczych

1. Liczba osób pracujących w gminie Jabłonna w roku 2022 wyniosła 3 279, z czego 52,46% stanowili mężczyźni.
2. Średnia wieku osób pracujących w gminie Jabłonna wyniosła 42,3 lata.
3. Poziom bezrobocia w gminie Jabłonna na przestrzeni lat 2018-2022 spadł o ponad 39%.
4. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby poniżej 30 roku życia.
5. Liczba bezrobotnych w wieku poniżej 30 lat ulega stopniowemu spadkowi, natomiast liczba bezrobotnych w wieku 50+ utrzymuje się na podobnym poziomie.
6. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych pozostaje na podobnym poziomie na przestrzeni lat 2018-2022.
7. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Jabłonna wzrosła o blisko 25% pomiędzy rokiem 2018 a 2022.
8. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych w gminie Jabłonna stanowią podmioty prywatne.
9. Wśród podmiotów prywatnych przeważają te prowadzone przez osoby fizyczne.
10. Ponad 98% podmiotów funkcjonujących na terenie gminy Jabłonna zatrudnia do 9 osób.
11. Największymi sektorami handlowymi podmiotów gospodarczych na terenie gminy Jabłonna są handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, budownictwo oraz transport i gospodarka magazynowa.
12. W roku 2020 na terenie gminy funkcjonowały 1 032 gospodarstwa rolne.
13. Ponad połowa gospodarstw rolnych na terenie gminy Jabłonna to małe gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 hektarów.
14. $\frac{3}{4}$ gospodarstw rolnych w gminie Jabłonna przeznacza swoje produkty na sprzedaż.
15. Ponad 57% powierzchni gminy Jabłonna znajduje się pod zasiewami.
16. W rolnictwie na terenie gminy Jabłonna pracuje ponad 2 100 osób, z czego prawie 60% stanowią mężczyźni.
17. Najliczniejszą grupą wiekową wśród osób zatrudnionych w rolnictwie stanowią osoby w wieku 55-64 lat.
18. W rolnictwie pracuje niewiele osób w wieku do 34 roku życia.

4.4 Wnioski z diagnozy infrastruktury

1. Głównymi arteriami komunikacyjnymi gminy Jabłonna są dwie drogi wojewódzkie przecinające je na osiach północ-południe oraz wschód-zachód.
2. Gmina Jabłonna położona jest stosunkowo blisko od Portu Lotniczego Lublin.
3. Całkowita długość dróg gminnych wynosi blisko 95 km, a 65 km stanowią drogi utwardzone.
4. Gmina Jabłonna regularnie modernizuje drogi znajdujące się pod jej zarządem.
5. Na teren gminy Jabłonna dojeżdża jedna linia komunikacji miejskiej Miasta Lublin.
6. Gmina jest również skomunikowana z sąsiadującymi jednostkami samorządu terytorialnego przez transport zbiorowy prywatny oraz powiatowy.
7. Zasoby mieszkaniowe w gminie Jabłonna ulegają stałemu wzrostowi.

8. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców zasoby mieszkaniowe gminy Jabłonna są większe niż powiatu lubelskiego oraz województwa lubelskiego.
9. Liczba nowych mieszkań oddawanych do użytku każdego roku wykazuje zdecydowany trend wzrostowy.
10. Wyposażenie mieszkań w gminie Jabłonna w infrastrukturę techniczno-sanitarną znajduje się na nieznacznie niższym poziomie od powiatowego oraz wojewódzkiego. W latach 2018-2022 wskaźniki w tym zakresie wykazują stały trend wzrostowy.
11. Sieć wodociągowa na terenie gminy Jabłonna dociera do ponad 92% budynków mieszkalnych i 94% mieszkańców. Jej długość to 151,6 km.
12. Sieć gazowa na terenie gminy Jabłonna dociera do ponad połowy mieszkańców gminy Jabłonna. Jej długość wynosi 147,6 km.
13. Na terenie gminy Jabłonna nie funkcjonuje sieć kanalizacyjna.
14. Ilość odpadów zbieranych na terenie gminy Jabłonna w roku 2022 wzrosła o 92,63% w porównaniu do roku 2018.
15. Średnio na jednego mieszkańca zbieranych jest 251 kg odpadów rocznie.
16. Ilość odpadów selektywnych wzrosła wyraźnie pomiędzy rokiem 2018 a 2022, jednak w roku 2022 była wyraźnie niższa niż w roku 2021.
17. Największy odsetek zbieranych odpadów selektywnych w gminie Jabłonna stanowią tworzywa sztuczne, szkło oraz odpady wielkogabarytowe.
18. Ilość odpadów zmieszanych pomiędzy latami 2018 a 2022 wzrosła o ponad 88%.
19. Ponad 82% odpadów zmieszanych w gminie Jabłonna pochodzi z gospodarstw domowych.
20. Udział odpadów selektywnych w całości zbieranych odpadów na przestrzeni lat 2018-2022 wynosi około 25% i nie ulega wyraźnemu wzrostowi.

4.5 Wnioski z diagnozy uwarunkowań finansowych

1. Dochody gminy Jabłonna w roku 2022 wzrosły o ponad 39% w stosunku do roku 2018.
2. Dochody własne gminy Jabłonna w tym samym okresie wzrosły niemal dwukrotnie, z ok. 9 mln do blisko 18 mln.
3. Najważniejszym źródłem dochodów gminy Jabłonna w latach 2018-2022 były dotacje oraz subwencje ogólne.
4. W roku 2022 dochody własne osiągnęły poziom bardzo zbliżony do dotacji i wyższy niż subwencje ogólne.
5. Najważniejszym źródłem dochodów własnych gminy Jabłonna są podatki stanowiące dochody budżetu Państwa oraz inne dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw.
6. Dochody gminy w przeliczeniu na mieszkańca wyniosły w roku 2022 więcej niż średnia w powiecie lubelskim.
7. W przypadku dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca gmina Jabłonna wypada wyraźnie słabiej niż średnia powiatowa.

8. Wydatki gminy w roku 2022 przekroczyły 48,5 mln zł i był to wynik najwyższy w okresie 2018-2022.
9. Zdecydowana większość wydatków gminie Jabłonna stanowią wydatki bieżące.
10. Najwyższy odsetek wydatków inwestycyjnych gmina Jabłonna poniosła w latach 2018-2020, kiedy przekraczały one 30% całości.
11. Największe wydatki bieżące gmina Jabłonna ponosi w związku z oświatą, polityką społeczną, rodziną oraz transportem i administracją społeczną.
12. Wydatki w przeliczeniu na mieszkańca gminy osiągnęły w roku 2022 niecałe 6 tysięcy złotych.
13. Na przestrzeni lat 2018-2022 dochody gminy Jabłonna osiągały wyższy wynik niż ponoszone przez nią wydatki.
14. Na terenie gminy Jabłonna w latach 2018-2022 złożonych zostało 610 wniosków o dofinansowanie ze środków zewnętrznych, z czego zdecydowana większość zabiegała o środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz krajowych środków rządowych będących w dyspozycji poszczególnych Ministrów.
15. Skuteczność składanych wniosków o dofinansowanie wyniosła ponad 43%.
16. Gmina Jabłonna realizowała działania w ramach 4 dużych przedsięwzięć samorządowych tj. Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, Lokalnej Grupy Działania „Kraina wokół Lublina”, Związku Gmin Lubelszczyzny oraz Porozumienia Partnerskiego Jednostek Samorządu Terytorialnego Powiatu Lubelskiego „Bystrzyca”.
17. Gmina Jabłonna zawiązała również współpracę transgraniczną z Gromadą Teteriwską w Ukrainie.

5. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej dotyczącej wskazania najważniejszych problemów, potrzeb i potencjału Gminy Jabłonna jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron (odpowiednio: *strengths* oraz *weaknesses*) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych (*opportunities* oraz *threats*). Metoda ta umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale Gminy Jabłonna, jak również dostrzeganych jej barierach, zwracając też uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jego działalność oraz rozwój.

Analiza SWOT bazuje na wnioskach z przeprowadzonej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz wynikach ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców i lokalnych interesariuszy. Na tej podstawie zidentyfikowano najważniejsze elementy na które składa się analiza SWOT.

Kolejnym etapem analizy SWOT była ocena ważności poszczególnych czynników i wybór tych, które pełnią najistotniejszą rolę dla Gminy Jabłonna. Obydwa etapy zostały zrealizowane z udziałem kluczowych interesariuszy lokalnych. Wśród ogólnych zaleceń wynikających z analizy

SWOT należy zwrócić uwagę na dwie podstawowe zasady dotyczące postępowania z cechami gminy zidentyfikowanymi w ramach niniejszej analizy tj. redukuj zagrożenia i wykorzystuj szanse oraz eliminuj słabe strony i wzmacniaj mocne strony.

Należy również zwrócić uwagę na relacje zachodzące odpowiednio między poszczególnymi elementami analizy SWOT. Taką uporządkowaną analizę stopnia oddziaływania poszczególnych czynników na siebie wzajemnie i prognostycznych skutków takich relacji traktuje się jako punkt wyjścia do rozważań, a następnie sformułowania w strategii - wyzwań rozwojowych i celów Gminy Jabłonna.

Tabela 1 – Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
■ walory przyrodnicze i krajobrazowe ■ aktywność społeczna ■ przyjazny klimat dobrosąsiedzki ■ dziedzictwo kulturowe i zabytki ■ wolne tereny inwestycyjne ■ bogata oferta edukacyjna ■ obiekty sportowo-rekreacyjne ■ popyt na zdrową żywność ■ wysoki poziom nasłonecznienia ■ rozwijające się rolnictwo ■ dobra sytuacja finansowa gminy ■ sprawne organizacje pozarządowe ■ atrakcyjne położenie ■ wzrost liczby ludności	■ niewykorzystany potencjał turystyczny i słaba infrastruktura ■ słaba dostępność komunikacyjna ■ wysoki poziom bezrobocia ■ brak przestrzeni publicznej do spotkań ■ brak mieszkań komunalnych ■ brak współpracy pomiędzy instytucjami ■ problemy społeczne ■ rolnictwo nie przynoszące zysków ■ zbyt mało przedszkoli i żłobków ■ zanieczyszczone środowisko ■ zły stan bazy oświatowej i niski poziom edukacji w szkołach ■ niewykorzystany potencjał OZE ■ uboga oferta ośrodków wsparcia seniorów ■ zaniedbane zabytki ■ niska świadomość ekologiczna ■ brak odpowiedniej jakości chodników i oświetlonych dróg gminnych ■ brak odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego

SZANSE	ZAGROŻENIA
▪ nowe miejsca pracy ▪ rozbudowa przestrzeni dla aktywnego wypoczynku ▪ odpowiednia promocja gminy ▪ rozwój infrastruktury drogowo-komunikacyjnej ▪ wykorzystanie walorów przyrodniczych ▪ podejmowanie wspólnych inicjatyw przez gminy ▪ rozwój turystyki ▪ popyt na produkty lokalne ▪ utworzenie miejsc opieki nad dziećmi ▪ rozwój energii ze źródeł odnawialnych ▪ poprawa jakości przestrzeni publicznej ▪ rozwój oferty kulturalnej ▪ cyfryzacja usług ▪ modernizacja i specjalizacja rolnictwa ▪ utworzenie ośrodków wsparcia seniorów ▪ możliwość zatrudnienia wykwalifikowanej kadry ▪ nowe programy pomocowe ▪ wykorzystanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych	▪ wzrost cen ▪ „starzenie się” społeczeństwa ▪ rosnąca ilość odpadów komunalnych ▪ długotrwałe zagrożenia związane ze stanem zdrowia ludzi i zwierząt (pandemia COVID, ASF, ptasia grypa) ▪ niekorzystne warunki na rynku pracy ▪ zanieczyszczenie środowiska ▪ niska aktywność społeczna ▪ niszcząca infrastruktura drogowa ▪ niestabilność gospodarcza w skali całego kraju ▪ przestępczość, chuligaństwo, alkoholizm ▪ niska rentowność produkcji rolnej ▪ niestabilność przepisów prawa ▪ degradacja przestrzeni publicznej ▪ brak turystów ▪ zmiany klimatyczne ▪ migracja osób młodych i wykształconych ▪ niewystarczająca ilość dedykowanych środków zewnętrznych ▪ niski zasób mieszkaniowy ▪ brak sieci kanalizacyjnej ▪ niski poziom bezpieczeństwa przy drogach ▪ niska aktywność podmiotów gospodarczych

Źródło: opracowanie własne

Proces analityczny miał tutaj holistyczny charakter i uwzględnia czynniki ograniczające (stagnujące) jak i stymulujące zintegrowany rozwój gminy. Wymagało to m.in. określenia kluczowych zasobów stanowiących przewagi konkurencyjne i dobrych praktyk wykorzystania potencjałów, których pozytywne oddziaływanie może zostać wzmocnione poprzez odpowiednie działania, a także na zdefiniowaniu problemów i barier rozwojowych, które mogą zostać skutecznie wyeliminowane dzięki współpracy z lokalnymi interesariuszami.

W rozdziale tym ujęto najistotniejsze wnioski z diagnozy opracowanej w pierwszym etapie procesu prac nad strategią. Jej zakres informacyjny zawierał m. in.: podstawowe informacje o partnerstwie; podstawowe wnioski z analizy powiązań funkcjonalnych; wnioski z analizy statystycznej; kluczowe potencjały i bariery zidentyfikowane w procesie diagnostycznym; kluczowe determinanty potrzeb rozwojowych obszaru objętego strategią; kluczowe wyzwania oraz kierunki strategicznej interwencji i współpracy z interesariuszami.

6. Cel główny, obszary i cele strategiczne

Podejście zintegrowane w ramach niniejszego dokumentu zostało zdefiniowane przede wszystkim na poziomie celów (integracja strategiczna). W przypadku Gminy Jabłonna podejście to zostało odzwierciedlone w wyznaczeniu Celu Głównego, który spaja Cele Strategiczne i nadaje nadrzędny kierunek rozwojowy.

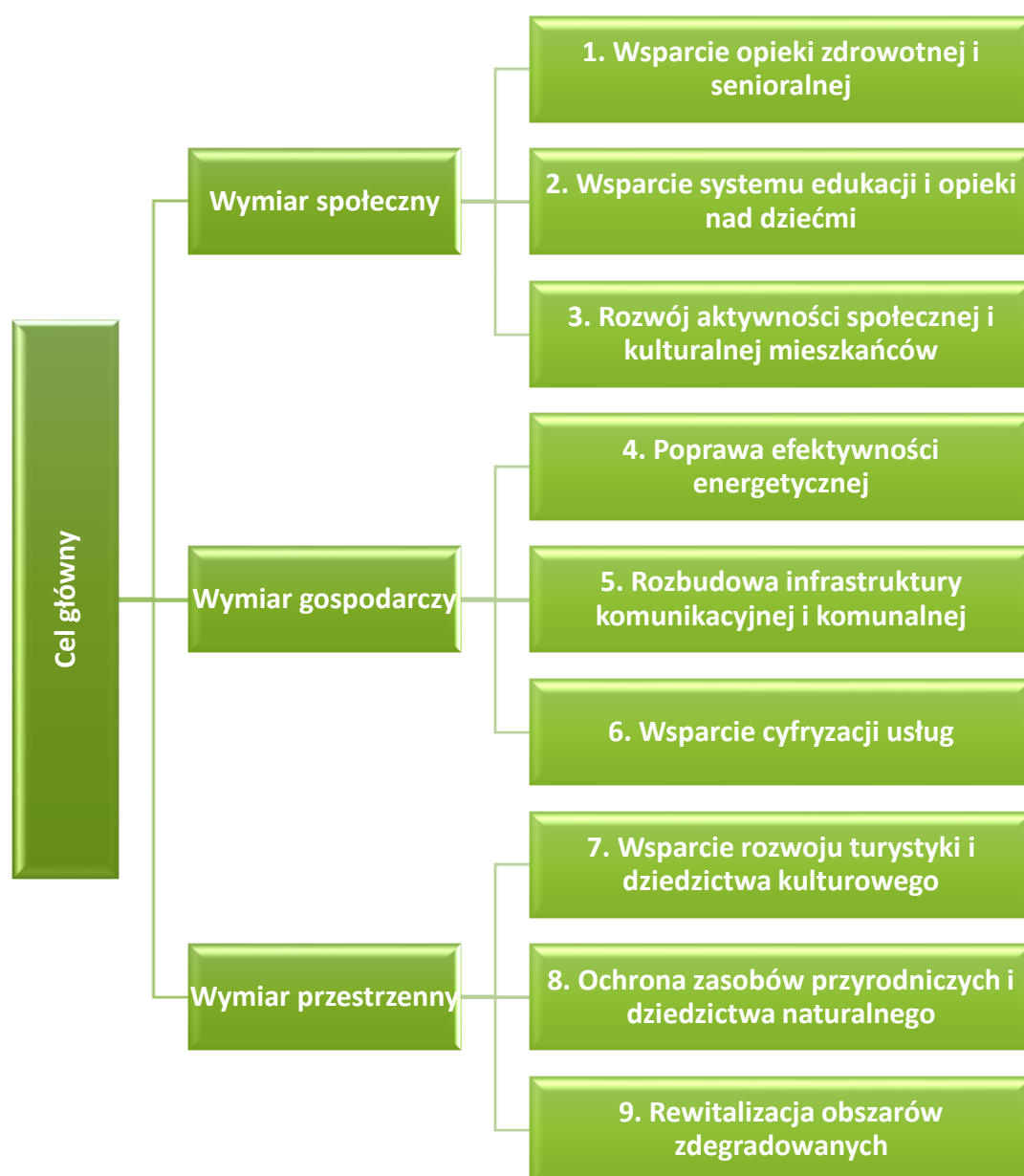
Cel główny oraz cele strategiczne są wynikiem: prac diagnostycznych, partycypacji mieszkańców wyrażonej w konsultacjach, współpracy z władzami poszczególnych jednostek oraz warsztatów przeprowadzonych z udziałem lokalnych interesariuszy. Cele te zostały opracowane przede wszystkim na podstawie analizy danych statystycznych, dzięki którym opracowano diagnozę stanu obecnego. Wnioski z dokonanej analizy posłużyły do identyfikacji mocnych i słabych stron oraz czynników sukcesu i ewentualnej porażki realizacji strategii. Działania te, były poddane również ocenie mieszkańców gminy. Zidentyfikowane problemy, szanse rozwojowe i zagrożenia po uwzględnieniu silnych stron i potencjałów gminy doprowadziły do sformułowania celu

Cel główny współpracy w Partnerstwie JST, został zbudowany wokół zagadnień związanych z atrakcyjnością, rozwojem i sprawnym funkcjonowaniem gminy. Ma on zostać osiągnięty w wyniku realizacji niniejszej strategii:

Gmina Jabłonna miejscem przyjaznym do życia, atrakcyjnym przyrodniczo i infrastrukturalnie, rozwijającym się pod kątem ekonomicznym, a jednocześnie sprawnie funkcjonującą i nowoczesną jednostką administracyjną, otwartą na potrzeby mieszkańców.

Cel główny przedstawia gminę jako atrakcyjne miejsce do życia, w którym wysokiej jakości zarządzanie i współpraca z mieszkańcami stanowią podstawę rozwoju. Uszczegółowieniem celu głównego są cele strategiczne, stanowiące drugi poziom wdrażania postanowień dokumentu. Cele te wskazują, że w wyniku realizacji strategii mieszkańcy będą mieli zapewniony wysoki poziom życia w nowoczesnym, bezpiecznym, rozwiniętym gospodarczo i infrastrukturalnie, ale jednocześnie czystym i ekologicznym środowisku. Cele określone są w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Opisują przejście od sytuacji wyjściowej do sytuacji pożądanej. Odpowiadają one na potrzeby rozwojowe Gminy Jabłonna oraz mają stanowić odpowiedź na jego problemy i potencjały.

Rysunek 3 – Układ obszarów i celów strategicznych Gminy Jabłonna

Źródło: Opracowanie własne.

Do określenia celów w pierwszej kolejności wykorzystano zidentyfikowane w procesie diagnostycznym kluczowe wyzwania. Ponadto przy formułowaniu celów zwrócono uwagę na ich adekwatności i zasadności względem potencjału gminy (w tym zasobów i produktów); problemów i deficytów; determinant potrzeb rozwojowych. Pod uwagę wzięto również relacje i korelacje z celami wyznaczonymi w innych dokumentach strategicznych na szczeblu regionu i kraju, np. Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Struktura celów w Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 tworzy logicznie powiązany, spójny system odpowiadający na poszczególne kategorie problemowe. Realizacja zaplanowanych kierunków działań powinna zapewniać osiągnięcie celów strategicznych. Należy również zaznaczyć, że działania planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają. Niejednokrotnie będą mogły zostać zrealizowane dzięki zintegrowanym projektom wzmacniając tym samym możliwość uzyskania efektu synergii.

6.1. Cele w wymiarze społecznym

Cele w wymiarze społecznym odpowiadają na zidentyfikowane problemy i potrzeby oraz potencjały gminy w niniejszym zakresie. Opierając się o wyniki zrealizowanych działań diagnostycznych sformułowano trzy adekwatne Cele Strategiczne:

- Cel strategiczny 1 - Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej
- Cel strategiczny 2 - Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi
- Cel strategiczny 3 - Rozwój aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców

Wśród istotnych problemów rozwojowych gminy, należy wymienić przede wszystkim kwestie związane ze starzejącym się społeczeństwem i koniecznością zapewnienia opieki i wsparcia osobom starszym oraz z niepełnosprawnościami.

Istotnym elementem wpływającym na rozwój gminy jest również poziom kształcenia. Wsparcie edukacji od poziomu przedszkolnego będzie miało wpływ na przyszłość jego mieszkańców. Odpowiedni poziom nauczania może powstrzymać odpływ mieszkańców do większych miejscowości i pozwoli również na podniesienie jakości ich życia.

Potencjały Gminy Jabłonna związane są przede wszystkim z rozwojem aktywności społecznej i kulturowej mieszkańców. Rosnąca aktywność lokalnych interesariuszy pozwoli na podniesienie jakości życia w gminie, a jednocześnie przyczyni się do poprawy jej wizerunku. Realizacja działań w partnerstwie może w tym przypadku potęgować efekty współpracy i budować markę gminy jako miejsca atrakcyjnego, jak i zdolność do gromadzenia szeregu interesariuszy z różnych sektorów przy realizacji i wykorzystaniu efektów podejmowanych przez gminę działań.

6.2. Cele w wymiarze gospodarczym

Cele w wymiarze gospodarczym odpowiadają na zidentyfikowane problemy i potrzeby oraz potencjały gminy w niniejszym zakresie. Opierając się o wyniki zrealizowanych działań diagnostycznych sformułowano trzy adekwatne Cele Strategiczne:

- Cel strategiczny 4 - Poprawa efektywności energetycznej
- Cel strategiczny 5 - Rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i komunalnej
- Cel strategiczny 6 - Wsparcie cyfryzacji usług

Wśród istotnych problemów rozwojowych gminy, należy wymienić przede wszystkim kwestie związane z brakami w infrastrukturze społecznej i komunalnej. W gminie odnotowano występowanie budynków publicznych wymagających wsparcia w postaci rozbudowy, przebudowy, dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami czy też termomodernizacji.

Potencjały Gminy Jabłonna związane są przede wszystkim z rozwojem OZE i poprawą efektywności energetycznej. Technologie te mogą stanowić odpowiedź na rosnące ceny energii, a jednocześnie pozwolą na poprawę jakości środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisyjności. Korzyści z niniejszych rozwiązań odniesie zarówno strona samorządowa jak i mieszkańcy. Co z pewnością uzasadnia wybór niniejszego celu.

Podniesienie jakości życia mieszkańców w wymiarze gospodarczym powinno nastąpić również poprzez wsparcie cyfryzacji usług publicznych. Odpowiednie wykorzystanie technologii informatycznych pozwoli na unowocześnienie działań realizowanych przez gminę. Cyfryzacja społeczeństwa jest również trendem ogólnopolskim. Dlatego też dostosowanie się do wymagań w niniejszym zakresie wydaje się niezbędne.

Realizacja projektów wynikających z celów w wymiarze gospodarczym pozwoli na współpracę i zdolność do gromadzenia szeregu interesariuszy z różnych sektorów przy realizacji i wykorzystaniu efektów podejmowanych działań. Wpłynie to na podniesienie jakości życia w gminie, a jednocześnie przyczyni się do poprawy jej wizerunku.

6.3. Cele w wymiarze przestrzennym

Cele w wymiarze przestrzennym odpowiadają na zidentyfikowane problemy i potrzeby oraz potencjały gminy w niniejszym zakresie. Opierając się o wyniki zrealizowanych działań diagnostycznych sformułowano trzy adekwatne Cele Strategiczne:

- Cel strategiczny 7 - Wsparcie rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego
- Cel strategiczny 8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego
- Cel strategiczny 9 - Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Wśród istotnych problemów rozwojowych gminy, należy wymienić przede wszystkim kwestie związane z występowaniem obszarów zdegradowanych wymagających rewitalizacji. W Gminie Jabłonna odnotowano występowanie przestrzeni publicznych oraz budynków (w tym zabytków) wymagających wsparcia. Podobnie jeśli chodzi o kwestię ochrony zasobów przyrodniczych obszaru objętego strategią. Tutaj również należy podjąć działania mające na celu wzmocnienie dziedzictwa naturalnego. Odpowiednia interwencja powinna pozwolić na wykorzystanie potencjału Gminy Jabłonna w zakresie jej warunków środowiskowych.

W związku z powyższym, istotne są również potencjały Gminy Jabłonna związane są z rozwojem turystyki i odpowiednim wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego. Korzyści z niniejszych rozwiązań odniesie zarówno strona samorządowa jak i mieszkańcy. Rozwój turystyki jest szansą na zwiększenie dochodów i poprawę wizerunku gminy.

Wskazane powyżej cele wykazują znaczący potencjał do realizacji działań z wykorzystaniem współpracy. Realizacja projektów wynikających z celów w wymiarze przestrzennym pozwoli na współpracę, jak i zdolność do gromadzenia szeregu interesariuszy z różnych sektorów przy realizacji i wykorzystaniu efektów podejmowanych działań.

7. Kierunki działań Gminy Jabłonna

Kierunki działań oznaczają zakres niezbędnych interwencji, które powinny być podejmowane wspólnie przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie „co należy zrobić?”, aby osiągnąć założone cele strategiczne i operacyjne. Kierunki działań (zwane też zadaniami, działaniami, kierunkami interwencji – w zależności od poziomu szczegółowości) są podstawą wdrażania strategii. Wskazanie w strategii kierunków działań lub tam, gdzie to jest możliwe, konkretnych działań jest zatem bardzo istotnym elementem prac nad dokumentem. W kolejnym rozdziale określono również oczekiwane rezultaty dla planowanych działań oraz proponowane wskaźniki ich osiągnięcia.

Tabela 2 – Układ Celów Strategicznych i Kierunków działań

Wymiar społeczny
Cel strategiczny 1 - Wsparcie opieki zdrowotnej i senioralnej
Kierunki działań: ✓ Organizacja usług opiekuńczych i „opieki wytchnieniowej”. ✓ Tworzenie miejsc dziennego pobytu seniorów (z rehabilitacją, opieką lekarską oraz aktywizacją). ✓ Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów (warsztaty i zajęcia tematyczne). ✓ Poprawa dostępu do opieki zdrowotnej i modernizacja istniejącej infrastruktury ochrony zdrowia.

✓ Wsparcie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej oraz bezpłatne cykliczne badania i porady lekarskie. ✓ Budowanie kompetencji kadry odpowiadającej za realizację działań dotyczących wsparcia opieki zdrowotnej i senioralnej poprzez kursy, szkolenia i inne formy rozwoju.
Cel strategiczny 2 - Wsparcie systemu edukacji i opieki nad dziećmi
Kierunki działań ✓ Budowa/rozbudowa żłobków. ✓ Doposażenie i uzupełnienie infrastruktury przedszkolnej. ✓ Budowa/modernizacja i wyposażenie infrastruktury szkolnej. ✓ Zajęcia dodatkowe dla uczniów szkół podstawowych oraz wdrożenie zajęć/warsztatów szkolnych dla dzieci i młodzieży z metod uczenia się, technik rozwojowych, podstaw psychologii. ✓ Inwestycje w wysokiej jakości szkolnictwo. ✓ Budowanie kompetencji kadry odpowiadającej za realizację działań dotyczących wsparcia systemu edukacji i opieki nad dziećmi poprzez kursy, szkolenia i inne formy rozwoju umiejętności. ✓ Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach szkół. ✓ Wymiana oświetlenia w szkołach na energooszczędne.
Cel strategiczny 3 - Rozwój aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców
Kierunki działań ✓ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i wsparcie klubów sportowych, ✓ Spotkania młodzieży - zrzeszanie i organizowanie spotkań mających na celu rozwijanie kreatywności, otworenie umysłów młodych ludzi na istotne wartości. ✓ Edukacja artystyczna osób z obszarów wiejskich. Warsztaty muzyczne, malarskie, fotograficzne dla młodszych i starszych. ✓ Budowa/rozbudowa domów kultury/domów ludowych oraz świetlic wiejskich. ✓ Wsparcie działań umożliwiających organizowanie cyklicznych wydarzeń kulturalnych ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu gminy (KGW i inne). ✓ Tworzenie miejsc rekreacji i spędzania wolnego czasu ✓ Budowanie kompetencji kadry odpowiadającej za realizację działań dotyczących rozwoju aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez kursy, szkolenia i inne formy rozwoju umiejętności.
Wymiar gospodarczy
Cel strategiczny 4 - Poprawa efektywności energetycznej

Kierunki działań

- ✓ Wymiana pieców wykorzystujących paliwo węglowe.
- ✓ Inwestycje w instalacje fotowoltaiczne.
- ✓ Inwestycje w instalacje solarne.
- ✓ Inwestycje w pompy ciepła.
- ✓ Budowa urządzeń magazynowania energii.
- ✓ Stacje ładowania pojazdów.
- ✓ Termomodernizacja budynków.
- ✓ Zakup pojazdów elektrycznych na potrzeby gospodarki komunalnej.

Cel strategiczny 5 - Rozbudowa infrastruktury społecznej i komunalnej**Kierunki działań**

- ✓ Inwestycje w infrastrukturę gminną.
- ✓ Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury edukacyjnej: żłobki, przedszkola, szkoły.
- ✓ Inwestycje z zakresu rozbudowy infrastruktury wsparcia społecznego.
- ✓ Budowa/przebudowa/modernizacja dróg lokalnych.
- ✓ Budowa/rozbudowa/modernizacja ścieżek i szlaków rowerowych oraz ciągów pieszo-jezdných.
- ✓ Budowa węzłów przesiadkowych, P&R, B&R na terenie gminy.
- ✓ Połączenie rowerowe z miastem Lublin wraz z systemem wypożyczalni rowerów oraz hulajnóg.
- ✓ Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.
- ✓ Rozwój połączeń autobusów miejskich, linii wewnętrznych i międzygminnych.
- ✓ Tworzenie przejść dla pieszych, azyli dla pieszych oraz chodników zgodnie z zasadą dostępności.
- ✓ Bezpieczna przestrzeń publiczna (architektura, transport, produkty) dostosowane do wymagań wszystkich obywateli.
- ✓ Rozwój małej infrastruktury transportowej: ławki, wiaty przystankowe (w tym wiaty „EKO”), stojaki dla rowerów.
- ✓ Rozwój infrastruktury sieciowej: gazowej, wodociągowej i kanalizacyjnej.
- ✓ Budowa chodników i oświetlenia przy drogach gminnych.

Cel strategiczny 6 - Wsparcie cyfryzacji usług**Kierunki działań**

- ✓ Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców.
- ✓ Szkolenia z zakresu nowoczesnych technologii.

- ✓ Cyfryzacja usług administracyjnych.
- ✓ Udostępnianie informacji publicznych.
- ✓ Cyfryzacja zasobów kulturowych.
- ✓ Poprawa kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców.
- ✓ Zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu.

Wymiar przestrzenny

Cel strategiczny 7 - Wsparcie rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego

Kierunki działań

- ✓ Wyznaczenie tras leśnych, szlaków i obszarów o walorach przyrodniczych i historycznych potencjalnie przyciągających turystów.
- ✓ Organizacja imprez cyklicznych o charakterze kulturalnym,
- ✓ Rozbudowa przestrzeni publicznej przeznaczonej dla turystów i na spotkania dla mieszkańców,
- ✓ Miejsca relaksu i wypoczynku dla wszystkich, w tym budowa placów zabaw, parków rodzinnej rozrywki, siłowni zewnętrznych oraz boisk sportowych.
- ✓ Zagospodarowanie dolin rzecznych i obszarów zielonych.
- ✓ Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej.
- ✓ Odpowiednia promocja gminy na zewnątrz.
- ✓ Udział w organizacjach zrzeszających JST.

Cel strategiczny 8 - Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa naturalnego

Kierunki działań

- ✓ Budowa zbiorników retencyjnych.
- ✓ Poprawa bezpieczeństwa wodnego, zagospodarowanie wód.
- ✓ Inwestycje w zielono-niebieską infrastrukturę.
- ✓ Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych.
- ✓ Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie zjawisk pogodowych.
- ✓ Wsparcie służb i organizacji odpowiadających za bezpieczeństwo mieszkańców podczas występowania nagłych zjawisk pogodowych.
- ✓ Budowa/modernizacja/rozbudowa PSZOK-ów.
- ✓ Inwestycje promujące ponowne wykorzystanie odpadów.
- ✓ Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja kanalizacji burzowych, sieci wodociągowych, ujęć wodnych i stacji uzdatniania.
- ✓ Podwyższanie świadomości społecznej w zakresie odpowiedniego gospodarowania odpadami.
- ✓ Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
- ✓ Ochrona różnorodności biologicznej.
- ✓ Wsparcie obszarów chronionych, parków krajobrazowych i innych form ochrony.
- ✓ Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody.

- ✓ Rewitalizacja obszarów cennych przyrodniczo.
- ✓ Inwestycje w zielone przestrzenie publiczne.
- ✓ Ochrona jakości powietrza.
- ✓ Gospodarka wodno-ściekowa - budowa sieci kanalizacyjnych oraz budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowych, ujęć wodnych, stacji uzdatniania i kanalizacji burzowych.

Cel strategiczny 9 - Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Kierunki działań

- ✓ Rewitalizacja fizyczna budynków użyteczności publicznej.
- ✓ Rewitalizacja miejsc i obiektów zdegradowanych, w tym zabytków.
- ✓ Wsparcie dla społeczności zamieszkałej na zdiagnozowanych obszarach problemowych.
- ✓ Rewitalizacja przestrzeni publicznej.
- ✓ Zagospodarowanie terenów zdegradowanych.
- ✓ Budowa i remont mieszkań komunalnych/socjalnych.
- ✓ Poprawa atrakcyjności terenów zielonych.

Źródło: Opracowanie własne.

8. Oczekiwane rezultaty i wskaźniki monitoringu

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna koncentruje się na stojących przed nią wyzwaniach. Cele Strategiczne odnoszą się do trzech najważniejszych obszarów problemowych. Ich realizacja pozwoli m. in. na utrwalenie pozycji Gminy Jabłonna jako sprawnej i nowoczesnej jednostki samorządu terytorialnego, a jednocześnie miejsca przyjaznego do życia, które cechuje się atrakcyjnym otoczeniem i przestrzenią publiczną.

Oczekiwane rezultaty wskazują jakie efekty zaplanowanych działań zostaną osiągnięte w ramach wymienionych Obszarów i Celów Strategicznych. Strategia określa jakie zmiany są potrzebne, aby osiągnięcie założonych celów było możliwe. Należy wśród nich wskazać zmiany o charakterze organizacyjnym (zmiany instytucjonalne, zmiany sposobu i zakresu funkcjonowania), zmiany o charakterze regulacyjnym (określenie norm, procedur, zasad itp.), zmiany w zakresie zasobów materialnych i niematerialnych (infrastruktura, kadry, umiejętności itp.). Rezultaty zaplanowanej interwencji będą mierzone za pomocą wskaźników związanych bezpośrednio z opracowaną diagnozą obszaru wsparcia oraz określonych na poziomie każdego z Celów Strategicznych. Tak jak obszary i cele strategiczne, rezultaty również są weryfikowalne i możliwe do zmierzenia za pomocą poniższych wskaźników. Źródłem informacji będą zestawienia Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane gromadzone przez Gminę Jabłonna.

Poniższa tabela zawiera zbiór wskaźników monitoringowych dla Strategii Jabłonna 2030. Jako wartość bazową przyjęto rok 2024. Poszczególne wskaźniki rozwojowe mają określoną wartość bazową. Wskaźniki o charakterze statystycznym, mają wskazane konkretne wartości, zgodnie ze stanem na 2024. Natomiast pozostałe wskaźniki, które odnoszą się wprost do działań podejmowanych w ramach niniejszej strategii, mają określoną wartość początkową na poziomie 0. Proces monitorowania niniejszych wskaźników będzie polegał na weryfikacji, czy realizowane w ramach strategii działania, wywierają wpływ na określone wskaźniki monitoringowe przypisane do poszczególnych Obszarów Strategicznych.

Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe

Obszar Strategiczny	Wskaźnik rozwojowy	Wartość bazowa	Oczekiwany trend	Źródło danych
1. Obszar społeczny	Liczba nowych miejsc dziennego pobytu seniorów	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba nowych/zmodernizowanych miejsc rekreacji i spędzania wolnego czasu	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych placówek edukacyjnych	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu polityki młodzieżowej	0	↗	Dane JST/BDL GUS
2. Obszar gospodarczy	Liczba budynków w których zrealizowano działania termomodernizacyjne.	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba zrealizowanych w ramach Strategii Jabłonna 2030 inwestycji poprawiających dostępność komunikacyjną.	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba przedsięwzięć z zakresu rozwoju cyfryzacji w gminie	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Długość wybudowanych/ rozbudowanych/ zmodernizowanych ścieżek i szlaków rowerowych	0	↗	Dane JST/BDL GUS
3. Obszar przestrzenny	Inwestycje w przyjazne miejsca rekreacji z wykorzystaniem zasobów przyrody w ramach Strategii Jabłonna 2030.	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba zorganizowanych imprez o charakterze promocyjnym w tematyce kulturalnej i turystycznej	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Liczba inwestycji w infrastrukturę wodociągowo-kanalizacyjną	0	↗	Dane JST/BDL GUS
	Powierzchnia obszarów zrewitalizowanych	0	↗	Dane JST/BDL GUS

Źródło: opracowanie własne.

Efektem realizacji działań w obszarze nr 1 będzie m. in.: poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej i senioralnej, wzrost aktywności społecznej mieszkańców, poprawa jakości i dostępu do edukacji oraz opieki nad dziećmi, poprawa sytuacji na rynku pracy. Wskazane efekty będą możliwe do osiągnięcia dzięki spójnym przedsięwzięciom infrastrukturalnym i nie inwestycyjnym np. z zakresu włączenia społecznego, zdrowia i edukacji.

Obszar Strategiczny nr 2, którego rezultatem będzie poprawa efektywności energetycznej gminy, rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej i komunalnej oraz cyfryzacja i wzrostu poziomu usług administracyjnych. Doprowadzi to do zaspokojenia potrzeb gminy w zakresie infrastruktury komunikacyjnej, komunalnej oraz niezbędnego wyposażenia.

Realizacja działań w obszarze nr 3 ma na celu osiągnięcie rezultatów związanych ze stworzeniem na terenie gminy atrakcyjnego dla mieszkańców i przyjezdnym otoczenia. Będzie to możliwe poprzez budowę i przebudowę infrastruktury komunikacyjnej, rewitalizację przestrzeni zdegradowanych, odpowiednie wykorzystanie atrakcyjnych terenów przyrodniczych oraz rozwój turystyki na terenie Gminy Jabłonna. Efektem zaplanowanych działań ma być również lepsza promocja gminy na zewnątrz, a także odpowiednia organizacja i uporządkowanie planowania przestrzennego.

Rezultatem działań w zakresie strategii będzie m. in.: aktywizacja zasobów i potencjałów gminy oraz zapewnienie trwałych podstaw rozwojowych. Istotne jest również, aby osiągnąć trwałe wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w samorządach lokalnych w zakresie planowania strategicznego i realizacji działań rozwojowych obejmujących m.in. aspekty gospodarcze, społeczne, przestrzenne, środowiskowe i kulturowe oraz wzmocnienie roli lokalnych interesariuszy w planowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego dzięki oddolnemu kreowaniu rozwoju, animowaniu, zawiązywaniu i rozwijaniu partnerstw samorządowych.

9. Terytorialny wymiar wsparcia

Nowe uregulowania w zakresie dokumentów strategicznych, w tym również strategii rozwoju gminy mają na celu integrację wymiaru społecznego gospodarczego i przestrzennego. Określenie wymiaru przestrzennego dla celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań pozwala na lepsze ukierunkowanie wsparcia oraz koordynację i lepsze gospodarowanie zasobami na etapie wdrażania.

Umiejscowienie działań w przestrzeni wprowadza dodatkowy element wspierający przejrzystość interwencji i wspomaga w procesie partycypacji społecznej podczas opracowywania dokumentu strategicznego. Wymiar terytorialny w niniejszej strategii jest zatem narzędziem wzmocniania procesów rozwojowych na obszarze Gminy Jabłonna.

Mapa 3 – Mapa Gminy Jabłonna

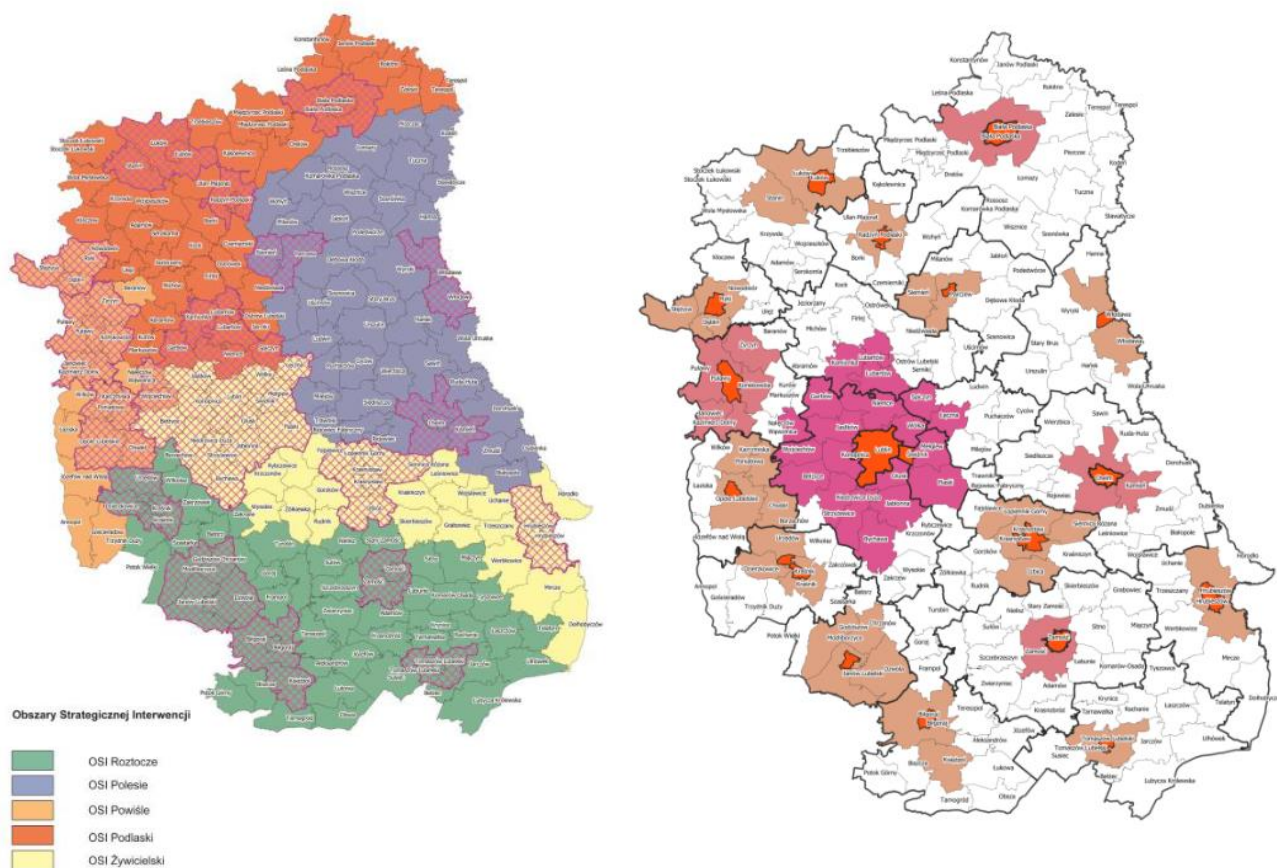
Źródło: <https://pl.wikipedia.org/>

9.1. Obszary Strategicznej Interwencji – poziom krajowy i regionalny

Jeżeli chodzi o OSI o znaczeniu krajowym zidentyfikowane na terenie województwa lubelskiego to Gmina Jabłonna nie wchodzi w zakres gmin i miast zagrożonych trwałą marginalizacją. Natomiast na poziomie regionu tj. województwa lubelskiego, Gminę Jabłonna zidentyfikowano jako część Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego i Obszaru Strategicznej Interwencji Żywicielskiego.

Włączenie Gminy Jabłonna do OSI Żywicielskiego wskazało cechy wiodące obszaru, czyli dużą koncentrację gleb o najwyższej przydatności do produkcji żywności oraz przydatny dla rozwoju rolnictwa towarowego oraz najważniejsze priorytety rozwojowe z poziomu województwa, którymi są: wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej do rozwoju konkurencyjnego rolnictwa. Natomiast wskazanie Gminy Jabłonna jako części OSI Lubelski Obszar Metropolitalny wpisuje się w cel strategiczny województwa jakim jest rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych.

Mapa 4 - Obszary Strategicznej Interwencji w województwie lubelskim

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

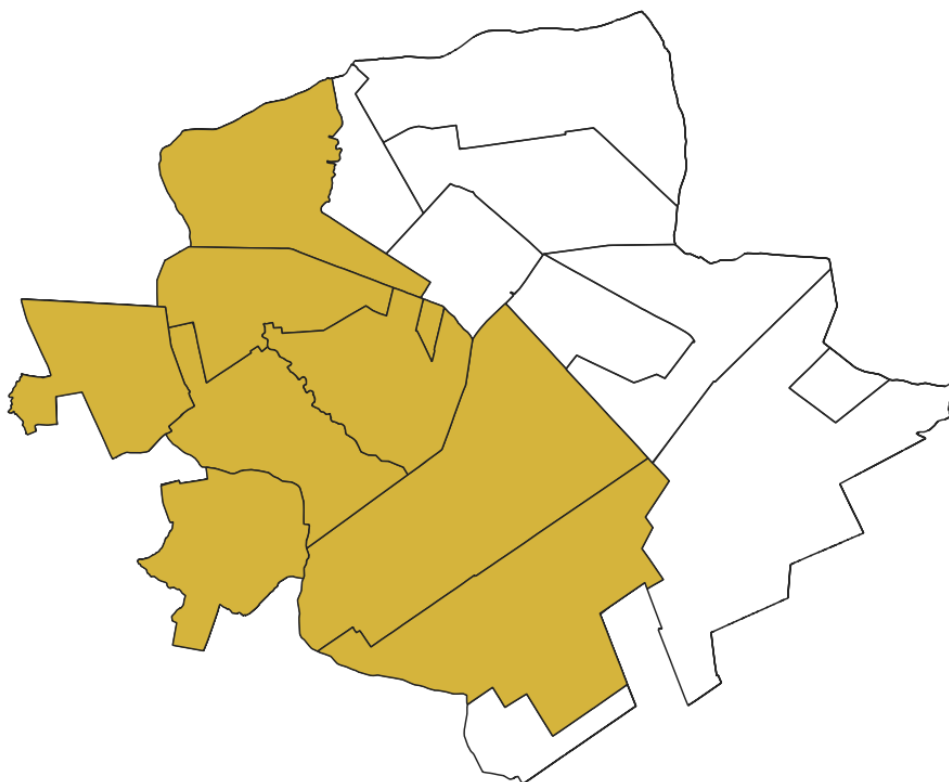
W skład Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego wchodzi gminy powiązane ze sobą funkcjonalnie, skupione wokół naturalnego lidera jakim jest Miasto Lublin. Współpraca w obszarze została sformalizowana poprzez zawarcie stosownego porozumienia ze wszystkimi gminami i powiatami tworzącymi LOM. Gmina Jabłonna jako członek LOM będzie korzystać ze środków finansowych UE w ramach tzw. Instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Należy również zaznaczyć, że Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna została opracowana z uwzględnieniem Założeń dla Strategii Ponadlokalnej LOM i jej projektu.

Gmina Jabłonna jako członek LOM leży również w części OSI Żywicielskiego. SRWL określa priorytety rozwojowe na poziomie województwa dla tego właśnie obszaru. Wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa, rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne, ochrona walorów środowiska zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej oraz innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu (infrastruktura do spotkań, projekty z zakresu aktywizacji mieszkańców), to cele, które są bardzo istotne również dla Gminy Jabłonna.

9.2. Obszary Strategicznej Interwencji – poziom gminny

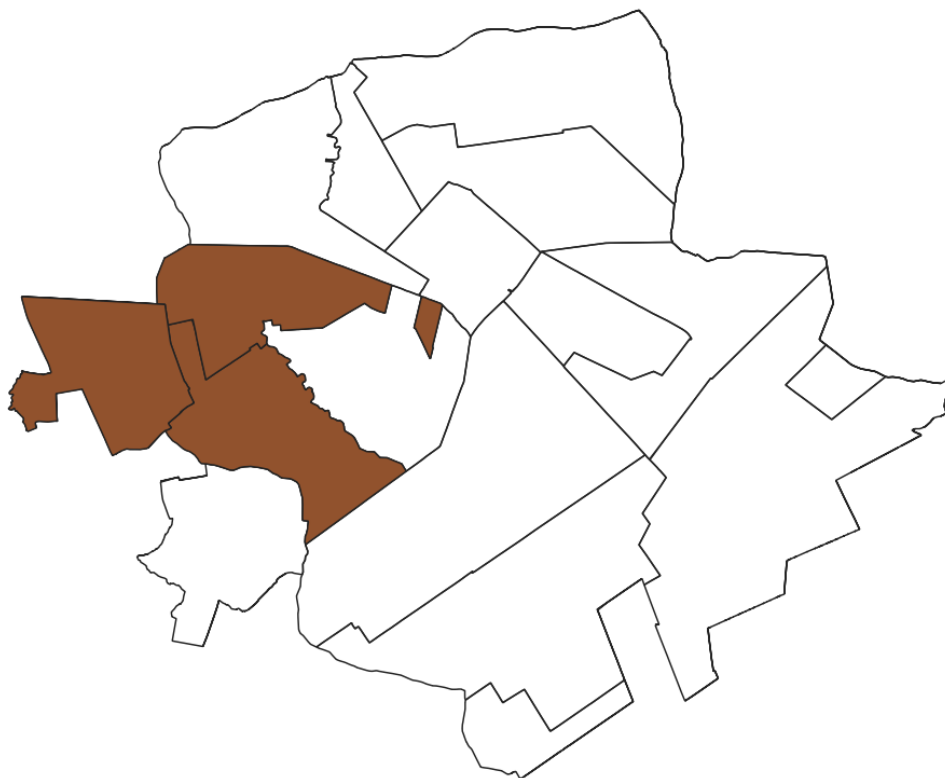
Jeżeli chodzi o Obszary Strategicznej Interwencji wyznaczone na poziomie gminy należy zwrócić szczególną uwagę na obszary zdegradowane i przeznaczone do rewitalizacji wyznaczone w Uchwale Rady Gminy dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Jabłonna. Obszary te będą podlegały działaniom rewitalizacyjnym w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Jabłonna do roku 2030. Wskazane w dokumencie tereny zostały zidentyfikowane jako zdegradowane pod względem przestrzennym, społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym i funkcjonalnym. Niezbędnym do osiągnięcia celem jest poprawa jakości życia rozumiana jako zapewnienie bezpieczeństwa, godziwych warunków mieszkaniowych, opieki zdrowotnej, warunków kształcenia, poprawy stanu środowiska naturalnego i kulturowego, przywrócenie ładu w przestrzeni wiejskiej, wzrost aktywności gospodarczej oraz odbudowy więzi społecznych. Niezbędna jest kontynuacja dotychczasowych i podjęcie nowych działań, które pozwolą na wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego poprzez jego ożywienie społeczno-gospodarcze, co przełoży się na poprawę jakości życia ich mieszkańców.

Mapa 5 – Obszar zdegradowany na terenie Gminy Jabłonna

Źródło: Diagnoza służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Jabłonna

Mapa 6 – Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Jabłonna

Źródło: Diagnoza służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Jabłonna

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się największym natężeniem niekorzystnych zjawisk społecznych. Po pierwsze jest to obszar na którym notuje się spadek liczby ludności. Jednocześnie rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, których możemy zaliczyć jako osoby ze szczególnymi potrzebami. Nakładają się tutaj na siebie dwa problemy społeczne: wyludnianie się gminy i starzenie się społeczeństwa.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wskazuje natomiast na notowany poziom ubóstwa. Problem dużej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na złą sytuację materialną, rodzin ubogich i dysfunkcyjnych nieradzących sobie w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy prowadzenia gospodarstwa domowego jest bardzo istotny. Należy zaznaczyć, że problem ten łączy się bardzo często z innym niekorzystnym zjawiskiem społecznym jakim jest bezrobocie. Może być to przyczyną niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru i wysokiego natężenia problemu emigracji ludzi młodych i wykształconych. Taki stan rzeczy może prowadzić również do pogłębiania się zjawiska wykluczenia społecznego, występowania patologii społecznych oraz natężenia zjawiska „dziedziczenia biedy”.

Negatywnym zjawiskiem jest również poziom bezrobocia, który jest problemem społecznym mającym również wpływ na sferę gospodarczą. Tutaj notuje się dodatkowo wysoki procent podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością co pokazuje problem

niewystarczającej aktywności gospodarczej. Bardzo ważną kwestią jest również niski poziom poczucia bezpieczeństwa związany z odnotowaną dużą liczbą prowadzonych interwencji domowych. Problem niskiej aktywności społecznej i uczestnictwa w życiu obywatelskim potwierdzają dane dotyczące wskaźników prezentujących frekwencje w ostatnio organizowanych wyborach na sołtysów.

Jeżeli natomiast chodzi o kwestie środowiskowej, to duży jest również udział budynków z węglowymi kotłami ciepła. Obszar rewitalizacji boryka się także z szeregiem problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Wpływa na to znaczący poziom degradacji przestrzeni publicznej. Problemem sfery technicznej jest niewystarczający poziom budynków występowanie budynków publicznych niespełniających norm dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

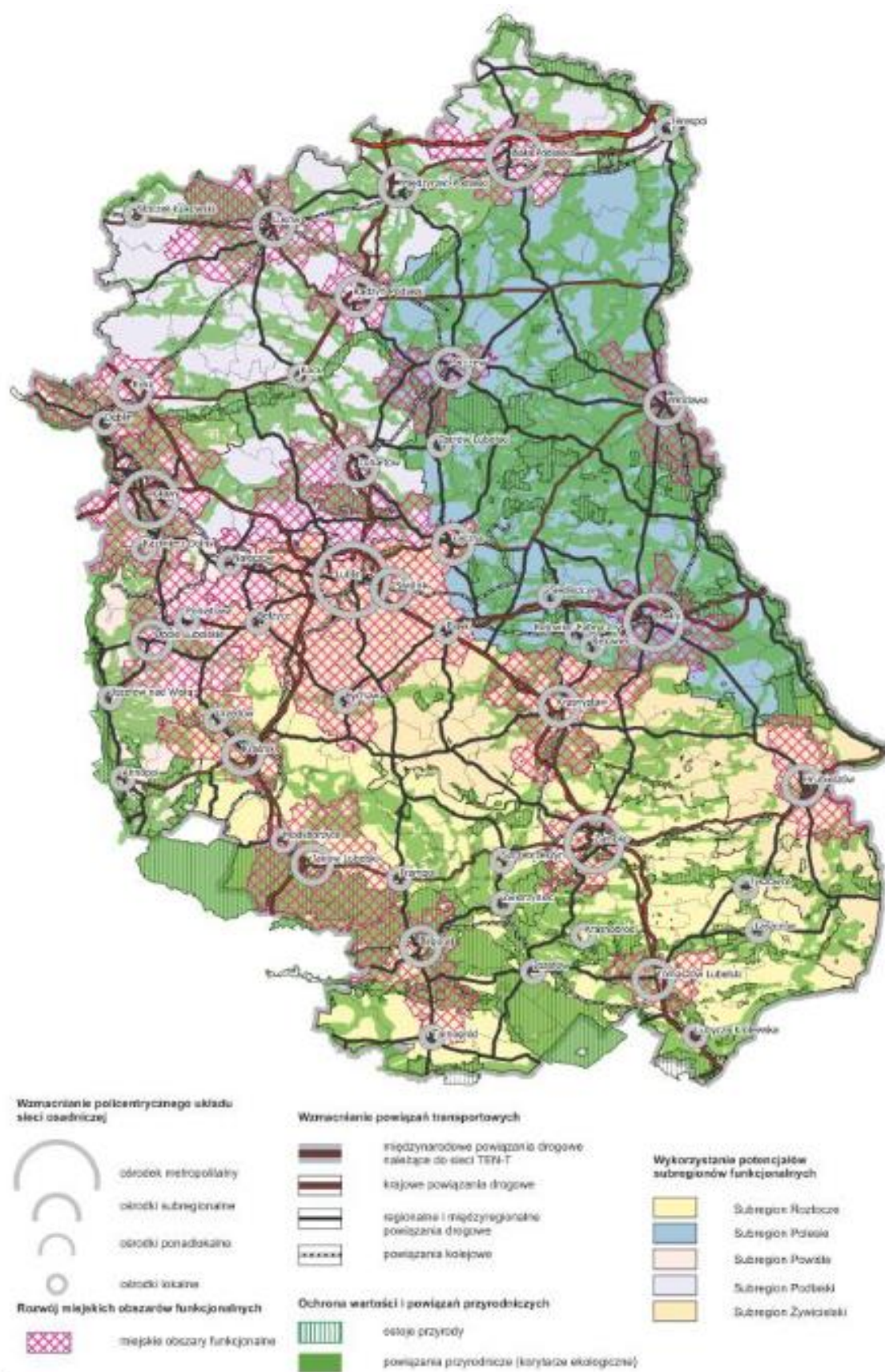
Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Jabłonna to element strategii rozwoju wymagany na podstawie zapisów ustawy o samorządzie gminnym. Składa się z dwóch powiązanych ze sobą elementów tj. modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie. Podczas prac nad niniejszym elementem wykorzystano informacje zawarte w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jabłonna oraz zadbano o wymaganą zgodność z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego oraz modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej na poziomie ponadlokalnym tj. Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

10.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Biorąc pod uwagę procesy kształtujące elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej w gminie przyjmuje się, że model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego przedstawiony w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku stanowi trwałą podstawę do wytyczania kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego przy jednoczesnym uwzględnianiu zasady zrównoważonego rozwoju Gminy Jabłonna.

Uwzględniając występujące zasoby i potencjały, oraz zagospodarowanie terenu w ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej, dla których określa się elementy rozwojowe oraz wskazuje działania służące utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji w odniesieniu do: elementów węzłowych i liniowych układu antropogenicznego oraz elementów węzłowych i pasmowych układu naturalnego, elementów obszarowych przenikania się układu naturalnego i antropogenicznego. Istnieje zatem potrzeba wzmacniania spójności i rozwijania powiązań funkcjonalnych w wymiarze regionalnym w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego.

Mapa 7 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jest jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni i zawiera m.in.: strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Uwzględniając występujące zasoby i potencjały, oraz zagospodarowanie terenu w ramach PZPWL wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej, dla których określa się elementy rozwojowe oraz wskazuje działania służące utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji w odniesieniu do: elementów węzłowych i liniowych układu antropogenicznego oraz elementów węzłowych i pasmowych układu naturalnego, elementów obszarowych przenikania się układu naturalnego i antropogenicznego. Istnieje zatem potrzeba wzmacniania spójności i rozwijania powiązań funkcjonalnych w wymiarze regionalnym w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej LOM, uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji. Określone w Strategii inicjatywy lokalne stanowią komplementarne przedsięwzięcia wobec projektów strategicznych i łącznie przyczyniają się do realizacji priorytetów rozwojowych, które są w pełni spójne z celami wyznaczonymi na poziomie regionalnym.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną LOM składają się elementy stanowiące niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które ukształtowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka. Wykazują one cechy modelu węzłowo-pasmowej policentrycznej koncentracji, dla którego charakterystyczny jest rozwój hierarchicznej sieci wielofunkcyjnych ośrodków osadniczych oraz rozwój urbanizacji w ramach zwartych struktur jednostek osadniczych i na kierunkach trzech powiązań komunikacyjnych zapewniających spójność wewnętrzną obszaru i jego powiązania zewnętrzne. Funkcjonowanie i rozwój elementów antropogenicznych struktury przestrzennej uzależnione są od warunków przyrodniczych, czyli elementów składających się na układ naturalny współtworzący niniejszą strukturę funkcjonalno-przestrzenną.

Zagospodarowanie przestrzenne Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury. Powinno ono także zwiększać integrację funkcjonalną pomiędzy najważniejszymi ogniwami układu osadniczego i produkcyjnego, ich relacje z układem regionalnym oraz powiązania z otoczeniem krajowym i międzynarodowym.

Sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinien również eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych na terenie Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społecznego społeczno-gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej ograniczonych zasobów.

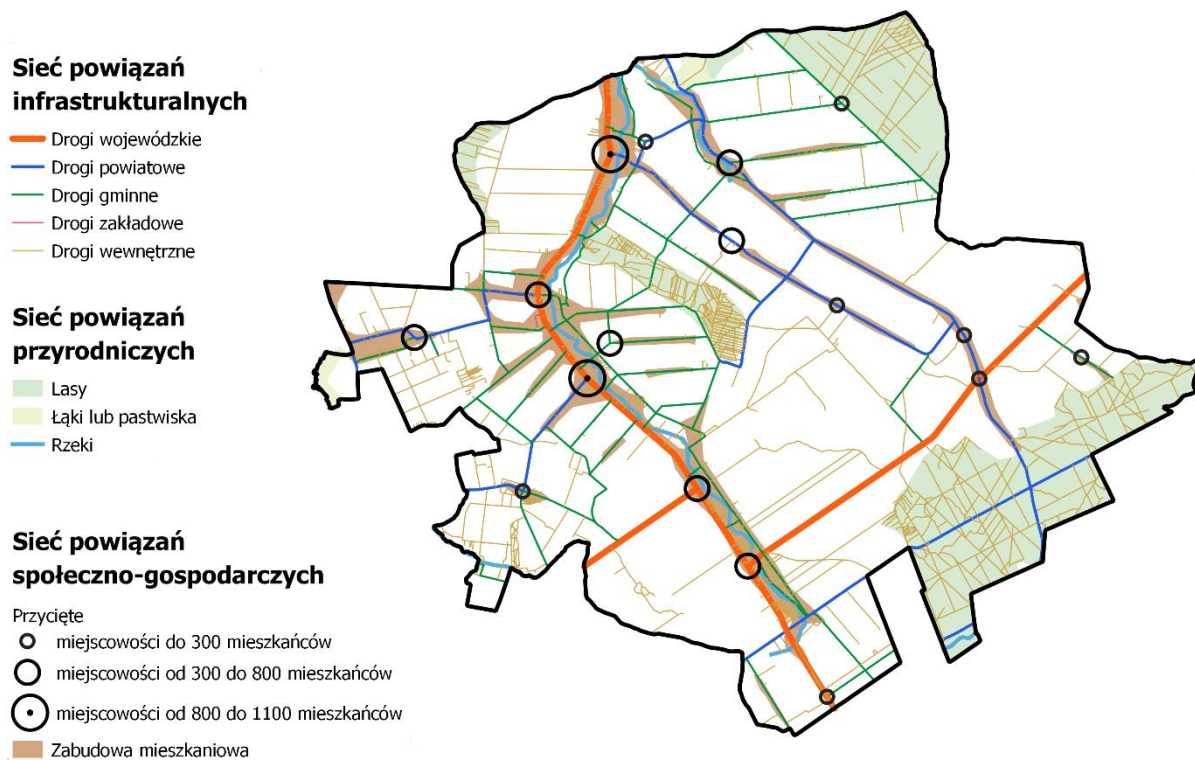
Mapa 8 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej LOM

Źródło: Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030

Zakres modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Jabłonna obejmuje: elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych, elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej oraz elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej.

Mapa 9 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Jabłonna

Źródło: opracowanie własne

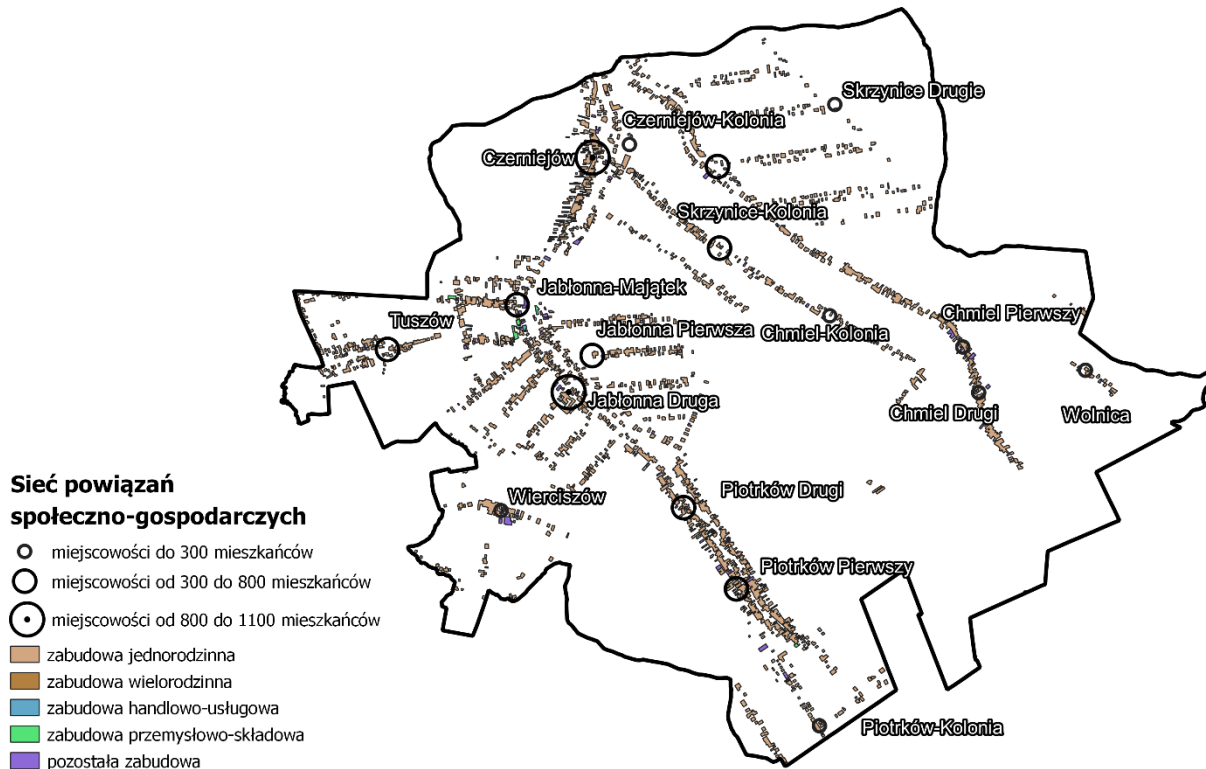
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Jabłonna wskazuje przede wszystkim obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów (na podstawie wniosków z diagnozy, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, wyzwań). Wskazuje również obszary istotne dla jego rozwoju (np. obszary z potencjałem rozwojowym, obszary o określonych funkcjach, obszary borykające się z problemami rozwojowymi) oraz rodzaje powiązań występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami. Na podstawie modelu określa się zatem strategiczne działania i obszary, które będą podstawą wzmacniania potencjału funkcjonalno-przestrzennego oraz zapobiegania zjawiskom negatywnym i konfliktogennym na terenie gminy.

Elementy sieci osadniczej, aktywności społecznej oraz rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych kształtowane są przez podstawowe obszary koncentracji. Należy wśród nich wskazać tereny zwartej zabudowy mieszkaniowej. Posiadają również zorganizowane ośrodki dla rozwoju wskazanych funkcji społeczno-gospodarczych. Możemy wśród nich wyróżnić:

- miejscowości gminne od 1 000 do 1 500 mieszkańców – lokalne ośrodki wskazane do koncentracji usług administracyjnych, urbanizacji (w tym rozwoju gospodarczego) w zorganizowanych układach przestrzennych,

- miejscowości sołeckie od 250 do 1 000 mieszkańców – ośrodki o charakterze pomocniczym w kształtowaniu funkcji społeczno-gospodarczych,
- pozostałe miejscowości.

Mapa 10 – Elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych

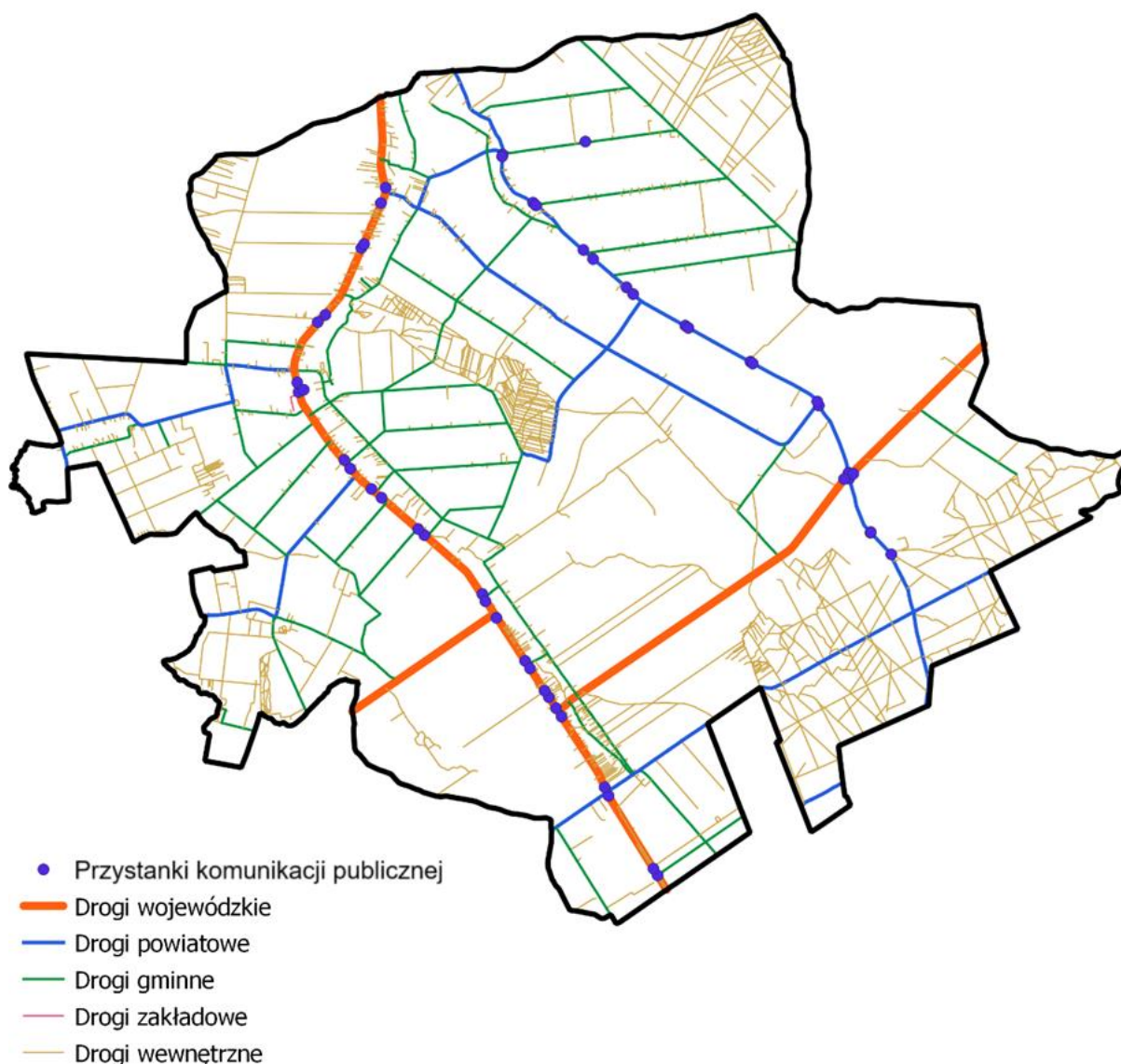

Źródło: opracowanie własne

Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej w Gminie Jabłonna kształtują sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Powiązania w odniesieniu do których zakłada się przede wszystkim rozwój infrastruktury transportowej zapewniającej sprawność powiązań komunikacyjnych, minimalizującej zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizje z elementami regionalnej sieci ekologicznej mają charakter zarówno lokalny jak i ponadlokalny. Możemy wśród nich wyróżnić elementy:

- budujące połączenia o charakterze ponadlokalnym, realizujące zewnętrzne powiązania transportowe obszaru i stanowiące główny szkielet sieci transportowej:
 - drogi krajowe,
 - drogi wojewódzkie,
 - linie kolejowe,
- budujące połączenia o charakterze lokalnym, realizujące wewnętrzne powiązania transportowe w gminach, stanowiące uzupełniający szkielet sieci transportowej:
 - drogi powiatowe,
 - drogi gminne,
- przystanki komunikacji zbiorowej.

Mapa 11 – Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej w gminie

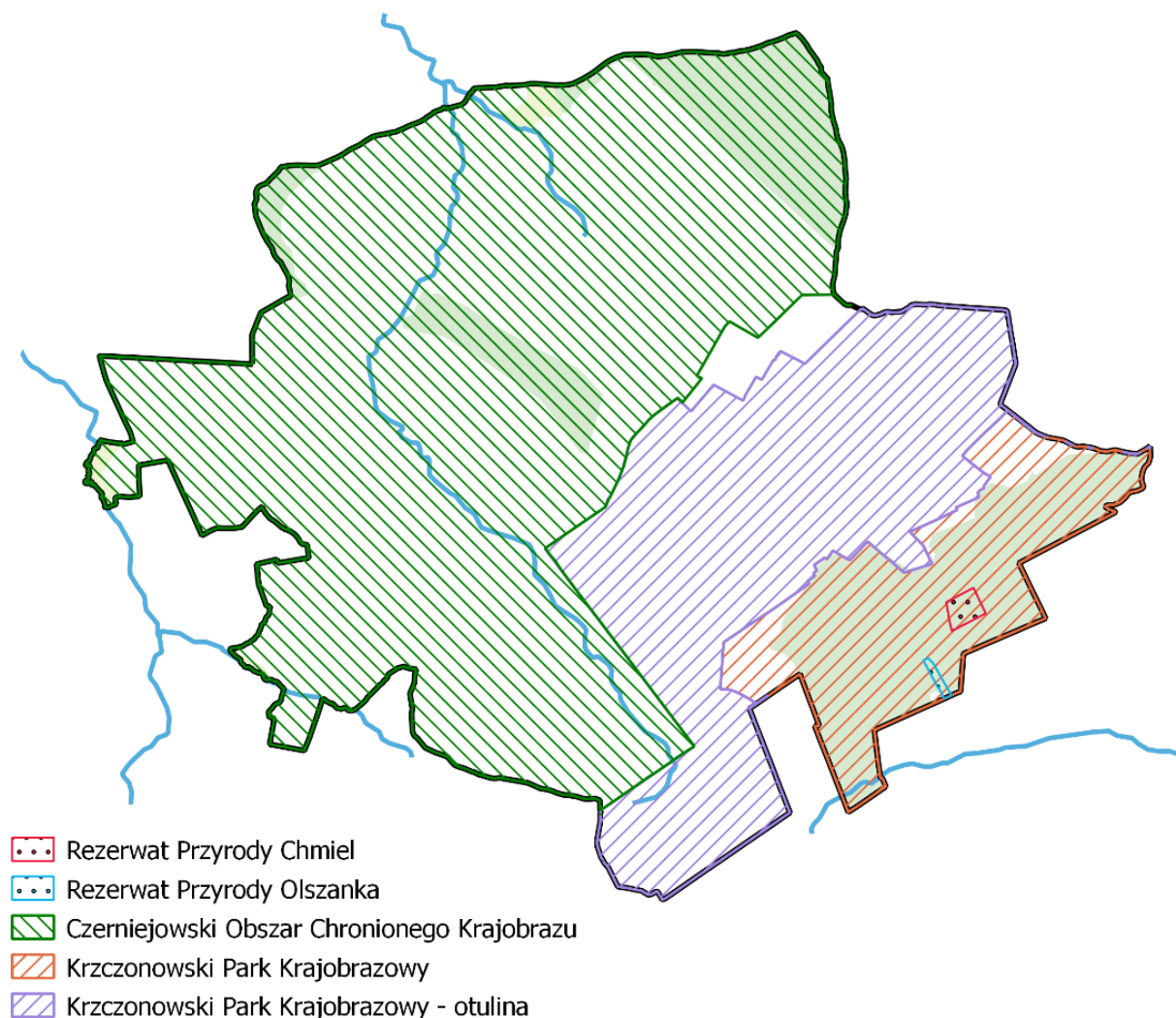
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w obszarze funkcjonalnym tworzą strefy o wiodącej funkcji przyrodniczej i ochronnej w ramach, których obowiązuje podporządkowanie wszelkiej działalności utrzymaniu wartości przyrodniczych obszaru oraz ciągłości powiązań ekologicznych. Obszary te mogą stanowić znaczące zaplecze dla rozwoju usług turystycznych w regionie. Na terenie obszaru funkcjonalnego szczególne standardy ochrony są przewidziane dla rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu oraz parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000. Do pozostałych elementów przyrodniczych na terenie gminy możemy zaliczyć przede wszystkim:

- korytarze ekologiczne będące łącznikiem pomiędzy węzłami układu naturalnego i obszarem migracji roślin, grzybów i zwierząt,
- obszary leśne cechujące się dużym stopniem naturalności,

- sieć wodną, w tym: rzeki, stawy i inne zbiorniki stanowiące uzupełnienie sieci przyrodniczej i korytarzy ekologicznych.

Mapa 12 – Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w gminie

Źródło: opracowanie własne

Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej poprzez występującą na terenie obszaru funkcjonalnego sieć wodną są również związane z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. Na podstawie art. 171 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego zostały podane do publicznej wiadomości i są dostępne na stronie Hydroportalu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Mapy zagrożenia powodziowego sporządza się dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, tj. obszarów na których stwierdza się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub jego wystąpienie jest prawdopodobne.

Dlatego też, zgodnie z art. 315 ustawy prawo wodne podczas opracowywania strategii uwzględniono zapisy dokumentów planistycznych takich jak np.: Plany gospodarowania

wodami na obszarach dorzeczy, Plany zarządzania ryzykiem powodziowym, Plan przeciwdziałania skutkom suszy. Ich wskazania zostały wykorzystane w szczególności w ramach prac nad modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, opisanych w niniejszym rozdziale.

Mapa 13 – Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią

Źródło: <https://wody.isok.gov.pl>

W przypadku gminy Jabłonna jej terytorium nie znajduje się w obrębie obszarów szczególnego zagrożenia powodziowego. Najbliższe takie tereny znajdują się na zachodzie w gminie Strzyżewice. Główną arterią rzeczną gminy jest Czarniejówka, której źródła zlokalizowane są na granicy Piotrkowa Pierwszego oraz Piotrkowa-Kolonii. Całkowita długość rzeki to 32,42 km, z czego około połowa znajduje się w Jabłonce. Jedyne dopływy Czarniejówki również mają swoje źródło w gminie Jabłonna, a dokładnie w jej północnej części w okolicach Skrzynic Pierwszych. Ten krótki (około 4,5 km długości) ciek wodny o nazwie Skrzyniczanka wpada do Czarniejówki tuż za granicą gminy w miejscowości Głuszczyzna.

Przez terytorium gminy Jabłonna przepływają jeszcze niewielkie fragmenty trzech innych rzek. Pierwsza, położona na zachodzie przy granicy z gminą Bychawa to Kosarzewka. Druga to dopływ Kosarzewki, nazywany w niektórych dokumentach hydrologicznych potokiem spod Tuszowa. Jego fragment przecina gminę na południowych zachodzie. Ostatnia to fragment strugi Olszanka na południu w pobliżu Piotrkowa-Kolonii.

Całość terytorium gminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 406 (Niecka lubelska) i podlega jego obszarowi ochronnemu. Natomiast w przypadku Jednolitych Części Wód Podziemnych, gmina zlokalizowana jest na obszarze dwóch - numer 89 (większa, zachodnia część gminy) oraz 90 (tereny przy wschodniej granicy gminy).

Jeżeli chodzi o stan chemiczny, ekologiczny oraz ilościowy wskazanych JCWPd to w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” został on określony jako dobry. Plany wskazują również ustalone cele środowiskowe dla JCW i obszarów chronionych wraz z prezentacją wyników przeprowadzonej oceny stopnia osiągnięcia celów środowiskowych. W przypadku JCW stanowiących obszary chronione przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia oraz części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych wyznaczony był dodatkowy cel środowiskowy, odnoszący się do norm jakości wody dla tych wód. Dla JCWP przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, w celach wskazano również, że jakość wody nie powinna ulegać pogorszeniu. Dla obszarów chronionych przyrodniczo (obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków) cele środowiskowe dotyczące wód przypisano na podstawie wymagań dla tych obszarów.

10.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej w gminie

Określenie docelowego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wiąże się ze wskazaniem warunków jego realizacji. W praktyce oznacza to określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w obszarze funkcjonalnym. Chodzi tutaj zarówno o ustalenia o charakterze inwestycyjnym, jak i zasady, jakimi należy się kierować przy planowaniu lub realizacji działań. Należy pamiętać, że wskazane procesy powinny być kształtowane w sposób zrównoważony.

Ustalenia i rekomendacje wskazują przewidywane lub pożądane działania w dziedzinie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, ujmując najważniejsze potrzeby w zakresie: planowania wielofunkcyjnych przestrzeni, zapewnienia terenów dla prowadzenia aktywności gospodarczej, określenia stref inwestycyjnych oraz wykluczonych z aktywności gospodarczej, utrzymania terenów rolnych i leśnych objętych ochroną, ochrony krajobrazu kulturowego. Zidentyfikowane ustalenia i rekomendacje sygnalizują działania niezbędne lub pożądane do realizacji strategii. Należy jednak pamiętać, że ich zakres będzie ustalany indywidualnie, w zależności od charakteru gmin, wizji rozwoju czy też zapisów dokumentów planistycznych.

Dla modelu opracowane zostały wynikające z niego ustalenia i rekomendacje w stosunku do wyznaczonych stref i obszarów. Sformułowane wskazania dzięki swojej powszechności obowiązywania, mają za zadanie kształtować w przyszłości zrównoważony ład przestrzenny obszaru funkcjonalnego. Należy również zaznaczyć, iż jako uwarunkowanie zewnętrzne w kształtowaniu wniosków wzięto pod uwagę ustalenia i rekomendacje modeli na poziomie kraju i województwa, wyznaczone w odpowiednich dokumentach strategicznych, wyznaczone w nich OSI oraz rezerwy terenu potrzebne na realizację inwestycji. Mając na uwadze elementy sieciowe i obszary tworzące strukturę funkcjonalno-przestrzenną określa się ustalenia i rekomendacje dotyczące lokalnych polityk przestrzennych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie gminnym, mogą dotyczyć między innymi:

- a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,
- b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,
- d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130),
- e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,
- f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,
- g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
- h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;

Tabela 4 – Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W zakresie kształtowania elementów sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych:	
1.	Dla zachowania terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych sugeruje się ich ochronę przed postępującą degradacją oraz minimalizowania negatywnych skutków ekonomicznych związanych z postępującymi procesami suburbanizacji m.in. poprzez: – ograniczanie nowych terenów zabudowy poza istniejącymi lub w ich najbliższym sąsiedztwie, tak aby tworzyć zabudowę zwartą w całym obszarze funkcjonalnym, – zachowanie dotychczasowych terenów cennych przyrodniczo i terenów rolnych, – eliminację potencjalnych konfliktów przestrzennych poprzez kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi a niezabudowanymi.
2.	Należy wzmacniać ośrodek gminny jako obszar koncentracji funkcji społeczno-gospodarczych w regionie.
3.	Za główne elementy składowe dla wzmożonego rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych w przestrzeni uznaje się wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny przeznaczone na ten cel.
4.	Należy zadbać o planowanie lokalizacji terenów aktywności gospodarczej w gminie z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiających osiągnięcie wysokich standardów zagospodarowania.
5.	Podczas planowania terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę przestrzeni otwartych, dając jednocześnie możliwość tworzenia nowych

przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych.

6. Podczas planowania struktury sieci osadniczej należy zadbać o uwzględnienie historycznego znaczenia funkcjonalnego poszczególnych terytoriów.
7. Podczas planowania stref aktywności uciążliwych dla społeczeństwa lub środowiska należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie oddalenie planowanych inwestycji od stref sieci osadniczej oraz przyrodniczej.
8. W zakresie zasad lokalizacji handlu wielkopowierzchniowego stosuje się zalecenia wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego. W ramach niniejszego dokumentu nie zaplanowano tego typu inwestycji.
9. W zakresie zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500kW stosuje się zalecenia wynikające z planów zagospodarowania przestrzennego. W ramach niniejszego dokumentu nie zaplanowano tego typu inwestycji.
10. Należy rozważyć zwiększenie powierzchni terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.

W zakresie kształtowania elementów sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej i energetycznej:

1. Najważniejsze zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu sieci energetycznej związane są z poprawą dostępności i stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem źródeł odnawialnych.
2. Lokalizacja inwestycji w zakresie rozwoju zielonej energii powinna być uzależniona od warunków naturalnych dających możliwość efektywnej realizacji inwestycji.
3. W celu poprawy jakości powiązań transportowych oraz poprawy sprawności i bezpieczeństwa ruchu wskazuje się wyznaczenie terenów niezbędnych do realizacji kluczowych w tym zakresie zamierzeń inwestycyjnych.
4. Inwestycje w zakresie kształtowania elementów sieci transportowej powinny być realizowane zgodnie z zasadami zrównoważonej mobilności, a tym samym poszanowaniem terenów cennych pod kątem ekologicznym.
5. Realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych nie powinna naruszać równowagi w systemie sieci osadniczej ani powodować znaczących uciążliwości dla mieszkańców obszaru.
6. Dla zapewnienia dostępności dla mieszkańców, ośrodków obsługi skupiających funkcje społeczno-gospodarcze, usługowe, edukacyjne i zdrowotne oraz w celu zwiększenia mobilności mieszkańców lokalne polityki przestrzenne powinny uwzględniać przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości z ośrodkami gminnymi i powiatowymi.

W zakresie kształtowania elementów sieci przyrodniczej i ekologicznej:

1. Ograniczenie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych.
2. W celu ochrony walorów sieci przyrodniczej i ekologicznej wskazane jest minimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz obiektów kubaturowych w obszarach cennych przyrodniczo poprzez ograniczenie zajmowanej przez nie powierzchni oraz wysokości obiektów.
3. Walory przyrodnicze gminy powinny mieć znaczenie nadrzędne w procesie planowania inwestycji i rozwoju obszaru funkcjonalnego.
4. Należy wykorzystać sieć przyrodniczą i ekologiczną jako podstawę rozbudowy atrakcyjnej oferty turystycznej.
5. Systemy Przyrodnicze gminy powinny być ze sobą spójne i uwzględniać najważniejsze elementy regionalnej sieci ekologicznej.

6. W procesie zagospodarowania obszarów cennych przyrodniczo należy: utrzymywać przestrzeń wolną od zabudowy, zapewnić odpowiednie rozwiązania przestrzenne umożliwiające migrację zwierząt oraz kształtować spójne, połączone obszary przyrodnicze.
7. Należy uwzględnić zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia jednocześnie zapewniając możliwość przeznaczania lasów na cele rekreacyjne, z uwzględnieniem utrzymania funkcji ekologicznej.
8. Bezwzględna ochronę uregulowanych obszarów cennych przyrodniczo (np. obszarów Natura 2000).
9. Ochrona powietrza stanowi istotny element kształtowania przestrzeni zgodnie z zasadami wywierającymi pozytywny wpływ na środowisko. W tym zakresie na terenie gminy wspierane będą inwestycje w OZE oraz związane z niwelacją nieefektywnych źródeł ciepła.

Źródło: opracowanie własne

11. Spójność z celami polityki europejskiej, krajowej i regionalnej

Wskazane w niniejszym rozdziale dokumenty strategiczne i wykonawcze mają charakter nadrzędny i stanowią warunki brzegowe dla Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna, która została przygotowana w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Działania określone w Strategii odpowiadają równocześnie na wyzwania europejskie, krajowe i regionalne zidentyfikowane w obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych. Mając na uwadze rozpoczynającą się nową perspektywę finansową UE na lata 2021 – 2027 dołożono wszelkich starań, aby strategia spełniała również wszystkie wymagania stawiane przez akty prawne wyższego szczebla w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych.

Rysunek 4 - Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna z dokumentami nadrzędnymi

Źródło: opracowanie własne.

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w ramach Rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady przedstawiła zakres nowej Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: Rozporządzenie ogólne, Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Rozporządzenie w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego. Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027. Jednym z istotniejszych jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych w całej UE, który jest podstawą ustanowienia IT w perspektywie 2021 – 2027. Należy jednak zaznaczyć, że zaplanowane w strategii działania wpisują się również w pozostałe Cele Polityki Spójności.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

SOR, jako najważniejszy dokument krajowy wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Określa ona podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. SOR przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Niniejszy dokument został opracowany w pełnej zgodności z powyższymi zasadami. Jest to widoczne w obszarze Rozwój Zrównoważony Terytorialnie. Oznaczający rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym obszarów wiejskich wraz z ich lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Oznacza to m.in. prowadzenie skutecznej polityki regionalnej dostosowanej do specyfiki danego terytorium i obejmującej działania służące aktywizacji gospodarczej, rozwojowi lokalnych rynków pracy i mobilizacji zawodowej mieszkańców, czy poprawie dostępu do usług publicznych z wykorzystaniem potencjałów lokalnych i subregionalnych gospodarek, jak również własnych zasobów.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, przyjęta przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą nr/XXIV/406/2021 z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest najistotniejszym dokumentem poziomu regionalnego mającym bezpośredni wpływ na zapisy Strategii Rozwoju Gminy. Zgodność dokumentów w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dot. kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju

województwa jest wymaganiem ustawowym. Należy jednak zaznaczyć, że niniejszy dokument wpisuje się także w poszczególne cele strategiczne operacyjne SRWL. W szczególności są to CS1: Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych, CS2: Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, CS3: Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu oraz CS4: Wzmacnianie kapitału społecznego. W Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii Rozwoju Województwa zastosowano wymiar terytorialny poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030

Gmina Jabłonna została wskazana jako wchodząca w skład OSI Lubelski Obszar Metropolitalny, będzie zatem realizować również cele wyznaczone dla LOM w ramach Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Założenia niniejszego dokumentu, a tym samym cele rozwojowe Gminy Jabłonna wpisują się w postanowienia strategii o charakterze ponadlokalnym. Strategia rozwoju ponadlokalnego jest dokumentem zintegrowanym, łączącym ze sobą sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Kompleksowy dokument ma zapewnić koordynację przestrzenną działań zaplanowanych w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym obszaru gminny. Narzędzie to powstało z myślą o gminach sąsiadujących, powiązanych ze sobą funkcjonalnie, które posiadają wspólne, uzupełniające się lub współzależne cele rozwojowe i chcą razem realizować politykę rozwoju w granicach swoich terytoriów. Dlatego też, strategia rozwoju ponadlokalnego ma pełnić funkcję podstawowego narzędzia zarządzania rozwojem Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

12. System zarządzania strategią i dokumenty wykonawcze

Realizacja postanowień Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 będzie procesem ciągłym, wymagającym monitoringu postępujących w otoczeniu zmian o charakterze prawnym, gospodarczym i politycznym. Niezbędne będzie również dostosowywanie się podmiotów zarządzających strategią do konkretnych uwarunkowań, sytuacji oraz problemów mogących pojawić się na etapie wdrażania. Proces ten wymaga zaangażowania i współpracy samorządu oraz lokalnych interesariuszy zaangażowanych w realizację strategii. Gwarantem sukcesu jest tutaj współpraca oparta na partnerskich relacjach, zgodnych z wypracowanymi zasadami. Samorząd, mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe są jednocześnie adresatami celów strategicznych i przypisanych im priorytetów działania, jak również istotnym partnerem w ich realizacji. Dlatego też niezbędne jest wskazanie najważniejszych elementów składających się na system realizacji strategii, w tym również dokumentów wykonawczych.

12.1. Podmioty zaangażowane we wdrażanie

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna wyznacza cele rozwojowe w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Taki stan rzeczy pokazuje, że do realizacji jej postanowień zostaną zaangażowane różne grupy interesariuszy. Największa część zadań związanych z rozwojem gminy znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Nadzór nad ich realizacją należy do kompetencji Wójta Gminy oraz Rady Gminy. Jednak w proces wdrażania dokumentu zaangażowane zostaną nie tylko władze samorządowe i jednostki organizacyjne oraz pomocnicze, ale także m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, lokalni interesariusze, sołtysi oraz mieszkańcy. Na poziomie gminy, istotne będzie równomierne włączenie poszczególnych sołectw. Każde z nich może identyfikować różne oczekiwania związane z wdrażaniem strategii. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z samorządem powiatowym i wojewódzkim, samorządami skupionymi w LOM, a także administracją rządową w regionie. Szczególnie istotne jest możliwie szerokie zaangażowanie wymienionych podmiotów w proces realizacji Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że włączanie lokalnych interesariuszy w zagadnienia związane z dokumentem strategicznym odbywa się od etapu konsultacji społecznych, podczas których przedstawiciele wszystkich zainteresowanych grup mogli wypowiedzieć się na temat kształtu i postanowień strategii.

Rysunek 5 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii

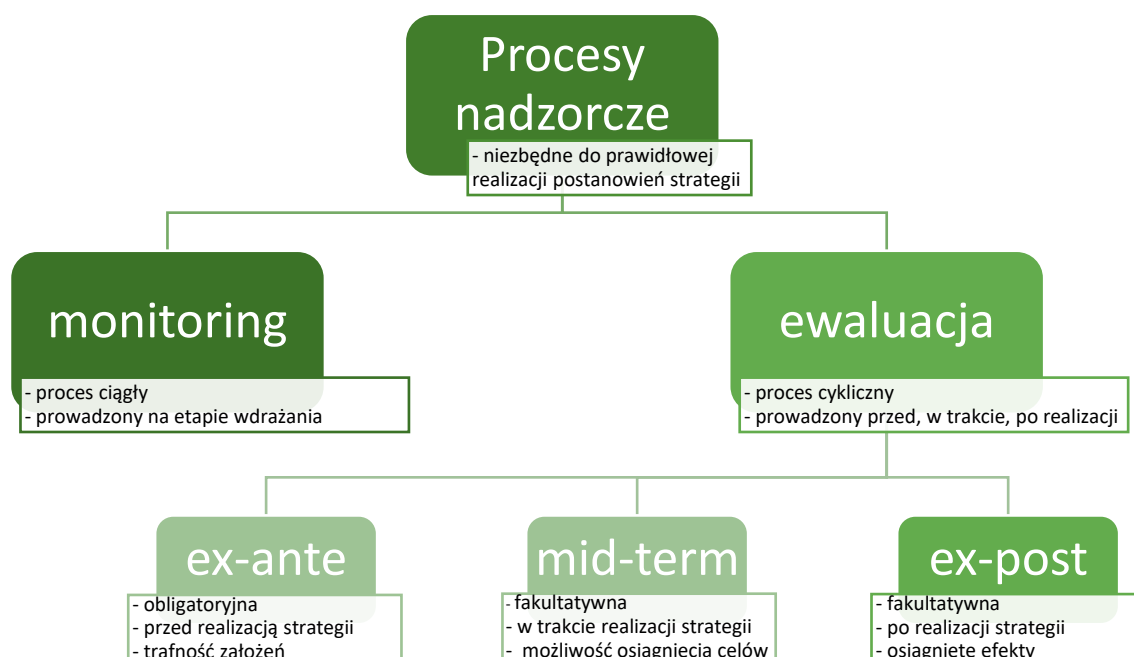
Źródło: opracowanie własne.

12.2. System monitoringu i ewaluacji

Kolejnymi elementami systemu wdrażania strategii są monitoring i ewaluacja. To procesy nadzorcze, które są niezbędne do prawidłowej i skutecznej realizacji postanowień dokumentu strategicznego. Monitorowanie strategii powinno następować poprzez ocenę realizacji wskazanych w niej instrumentów i działań. Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację procesu monitorowania jest Urząd Gminy Jabłonna, który zobowiązany jest do gromadzenia danych dotyczących wskaźników monitoringu strategii oraz wskaźników produktu i rezultatu określonych dla poszczególnych projektów. Proponuje się wyznaczenie komórki organizacyjnej w ramach UG, która terminie 3 miesięcy od zakończenia każdego roku kalendarzowego przygotuje raport z postępów realizacji Strategii. Ocena postępów we wdrażaniu Strategii dokonywana w cyklu rocznym będzie bazowała na: wskaźnikach statystycznych BDL GUS, danych dostępnych w bazach publicznych tj. KRS, CEIDG, danych pozyskanych od realizatorów projektów.

Nieskomplikowany proces ciągłego monitoringu postanowień strategii będzie gwarantem skutecznej oceny realizowanych działań zarówno pod kątem osiągania zakładanych wskaźników jak i efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na działania strategiczne. Należy zaznaczyć, że projekty realizowane w ramach niniejszej strategii z udziałem środków zewnętrznych, będą podlegać monitoringowi instytucji nadrzędnych zgodnie z umową o dofinansowanie i wytycznymi w ramach programów operacyjnych.

Rysunek 6 - Schemat procesów monitoringu i ewaluacji strategii

Źródło: opracowanie własne.

Jeżeli chodzi o procesy ewaluacyjne dedykowane strategiom, ustawodawca określił obowiązek realizacji uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji (ewaluacja ex-ante). Ewaluację taką należy przygotować przed formalnym przyjęciem dokumentu. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest włączenie ewaluatorów w prace nad strategią, wówczas ewaluacja jest bardziej skuteczna. Zaproponowane na tym etapie wnioski ewaluacyjne należy przewidzieć do rozpatrzenia jako cenne spostrzeżenia ekspertów mogące znacząco poprawić jakość zaplanowanej interwencji.

Ewaluacja ex-ante jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania planowane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta ma posłużyć poprawie jakości planowanej do uruchomienia interwencji. Przedmiotem oceny ex-ante jest kilka elementów strategii. Po pierwsze, weryfikuje się: kompletność, poprawność, adekwatność, trafność i ewentualnie aktualność wniosków wynikających z diagnozy. Po drugie, ewaluacja ta ocenia, czy cele są dobrze wyznaczone i możliwe do osiągnięcia wskutek realizacji zaplanowanych działań oraz czy te działania są możliwe do zrealizowania przy wykorzystaniu dostępnych zasobów. Innymi słowy, na tym etapie zostają ocenione powiązania między diagnozą (obserwacje dotyczące deficytów lub potencjałów) a działaniami, w tym alokowanymi zasobami i celami. Tej części ewaluacji powinno towarzyszyć oszacowanie przewidywanego wpływu realizacji celów na sferę rozwoju lokalnego, której one dotyczą. Trzecim przedmiotem oceny ewaluacji ex-ante jest weryfikacja jej założeń wobec zapisów dokumentów wyższego rzędu.

Przeprowadzona po przygotowaniu projektu niniejszej strategii ewaluacja ex-ante, została zrealizowana z uwzględnieniem najważniejszych zasad i dobrych praktyk związanych z opracowaniem tego typu procesów. Raport ewaluacyjny został przedstawiony jako odrębny dokument, będący ewentualnie załącznikiem do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna.

W procesie realizacji postanowień strategii zasadne jest również zaplanowanie ewaluacji strategii w połowie (mid-term) oraz na koniec okresu realizacji (ex-post). Proces ewaluacji pozwoli na określenie stopnia realizacji postanowień strategii. Badania te mają charakter fakultatywny i mogą zostać przeprowadzone również przez podmiot zewnętrzny.

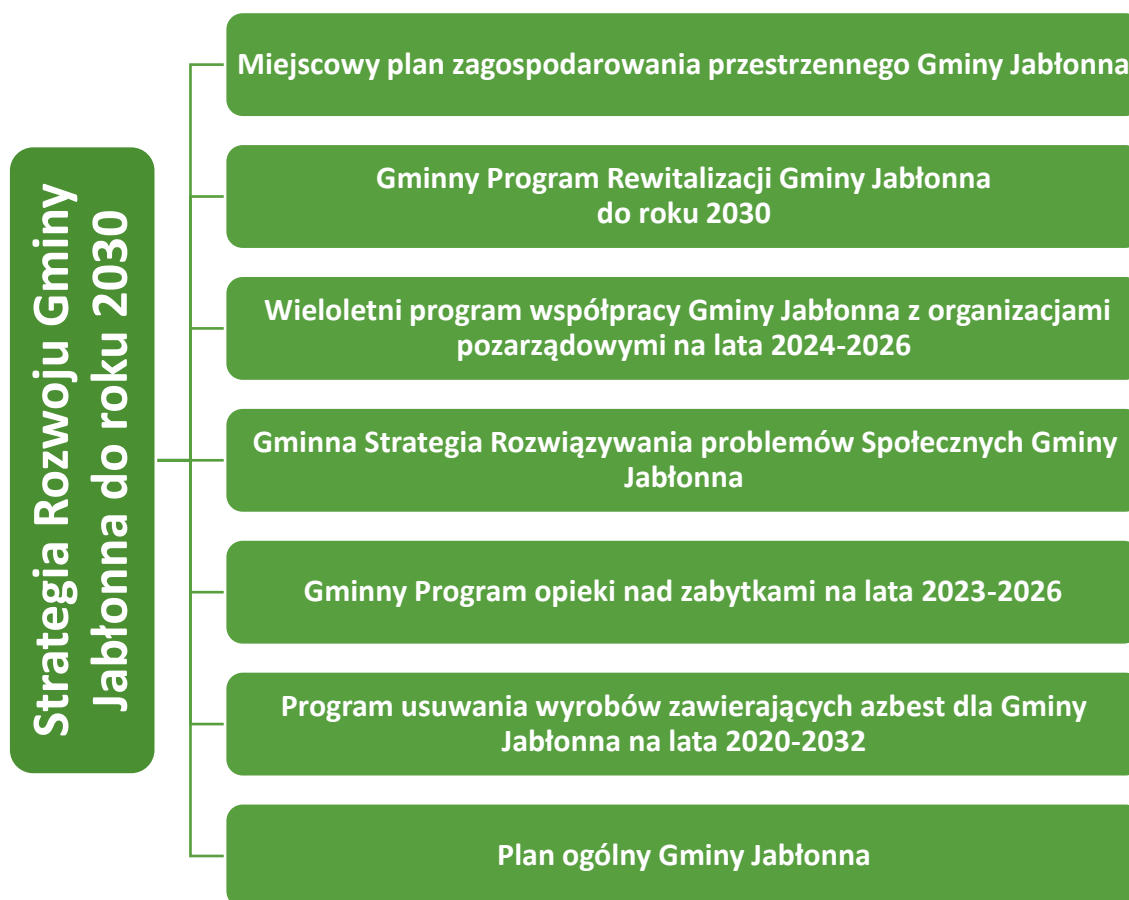
Ewaluacja mid-term jest prowadzona w celu diagnozy stopnia, w jakim udało się osiągnąć zakładane wskaźniki rezultatu w połowie realizacji Strategii (tj. po roku 2024). Badanie ewaluacyjne ma za zadanie dostarczyć cenne wnioski, pozwalające na określenie prawdopodobieństwa osiągnięcia wskaźników strategicznych, mając na uwadze dotychczas podjęte działania i zrealizowane projekty. Dzięki przeprowadzonym analizom można zidentyfikować obszary wymagające usprawnień, po czym podjąć aktywność w celu ich wdrożenia. Badanie ewaluacyjne mid-term pozwala więc zwiększyć skuteczność i efektywność interwencji, uwzględniając zmieniający się kontekst społeczny oraz instytucjonalny. Może być również wykorzystane jako przesłanka do podjęcia aktualizacji zapisów Strategii.

Ewaluacja ex-post jest społeczno-ekonomicznym badaniem oceniającym znaczenie przeprowadzonej interwencji w zakresie realizacji potrzeb, na które miała odpowiadać, jak również oceniającym jej niezamierzone efekty. W ramach tego typu badania, należy dokonać całościowej oceny interwencji, dlatego też ewaluację ex-post często określa się mianem ewaluacji podsumowującej. Specyfika ewaluacji ex-post polega na tym, że w badaniu uwzględnione zostają realne efekty wprowadzonych interwencji. Poprzez porównanie tego, co powinno zostać osiągnięte dzięki określonym działaniom z tym, co faktycznie osiągnięto, możliwa jest odpowiedź na pytanie: czy cele interwencji zostały zrealizowane, a jeżeli tak, to w jakim stopniu. Weryfikowana jest tym samym przyjęta na etapie programowania wizja rozwoju Gminy Jabłonna.

12.3. Instrumenty realizacyjne i dokumenty wykonawcze

Dobór instrumentów realizacyjnych opiera się na ocenie potrzeb i problemów dokonanej na podstawie diagnozy stanu wyjściowego oraz oceny efektywności i skuteczności dotychczasowych działań. Zaplanowane przedsięwzięcia realizacyjne są ukierunkowane na usuwanie zidentyfikowanych na etapie diagnostycznym niedoborów lub barier hamujących zrównoważony rozwój.

Rysunek 7 - System dokumentów strategicznych i planistycznych

Źródło: opracowanie własne.

Wskazanie konkretnych mechanizmów wdrażania strategii jest ważne. To właśnie dzięki nim realizacja zaplanowanej interwencji przez wszystkie podmioty może przebiegać spójnie, tworząc efekt synergii. Kluczowe jest stworzenie warunków umożliwiających jeszcze lepszą koordynację działań władz samorządowych w zakresie zarządzania strategicznego w poszczególnych obszarach.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na możliwość opracowywania dokumentów sektorowych – strategii, programów, polityk, planów. Wymienić wśród nich należy m. in. Gminne Programy Rewitalizacji, Plany Gospodarki Niskoemisyjnej, Strategie Rozwoju Elektromobilności, Programy Rozwiązywania Problemów społecznych.

Należy pamiętać, że obowiązujące dokumenty o charakterze wdrożeniowym mogą zostać zaktualizowane, aby w sposób maksymalny skorelować ich postanowienia ze Strategią Rozwoju Gminy Jabłonna. Natomiast w przypadku przygotowania nowych dokumentów, powinny one zostać opracowane zgodnie z wytycznymi/przepisami zawartymi w dokumentach i aktach prawnych szczebla regionalnego i krajowego oraz być w pełni zgodne z postanowieniami Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna.

13. Ramy finansowe dokumentu

Działania określone w Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna są poparte możliwościami i chęcią ich realizacji również w kontekście zapewnienia ich finansowania. Szczególnie istotna jest różnorodność potencjalnych źródeł finansowania.

Do realizacji zaplanowanych działań zostaną wykorzystane środki własne, środki krajowe w formie dedykowanych funduszy i programów, fundusze unijne i inne zagraniczne oraz środki prywatne, kredyty bankowe i pożyczki. Wyznaczenie ram finansowych jest niezbędne do oceny możliwości realizacji strategii. Należy również zaznaczyć, iż realizacja projektów strategicznych może mieć także różnorodne formy finansowania przedsięwzięć. Perspektywa finansowa UE 2021-2027 daje możliwość wykorzystania zarówno instrumentów finansowych jak i dotacji oraz subwencji bezzwrotnych. Istnieje również możliwość wykorzystania finansowania w formie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Przygotowanie ram finansowych strategii obejmowało ocenę sytuacji finansowej gminy, szacunek nakładów jakie uznaje się za niezbędne do pełnego osiągnięcia jej celów oraz identyfikację źródeł finansowania. Kierunki działań określone w Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 są poparte możliwościami i chęcią ich realizacji również w kontekście zapewnienia ich finansowania.

Szczególnie istotna jest różnorodność potencjalnych źródeł finansowania. Do realizacji zaplanowanych działań zostaną wykorzystane środki własne gminy, środki krajowe w formie dedykowanych funduszy i programów, fundusze unijne i inne zagraniczne oraz środki prywatne, kredyty bankowe i pożyczki.

Jeżeli chodzi o programy realizowane z wykorzystaniem środków unijnych należy tutaj wskazać przede wszystkim: Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 (FEL 2021-2027), Fundusze Europejskie Na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko (FENiKS), Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW), Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG), Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), Fundusze Europejskie dla Rozwoju Cyfrowego (FERC), projekty w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Krajowy Plan Odbudowy (KPO).

Rysunek 8 – Układ potencjalnych źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne

Wyznaczenie ram finansowych jest niezbędne do oceny możliwości realizacji strategii. Należy również zaznaczyć, iż realizacja przedsięwzięć strategicznych może mieć także różnorodne formy finansowania przedsięwzięć. Ważną rolę odgrywać będą również środki z funduszy celowych np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz programów krajowych jak np. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Ma on na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK. Należy tutaj wskazać również programy Ministerstwa Sportu i Turystyki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

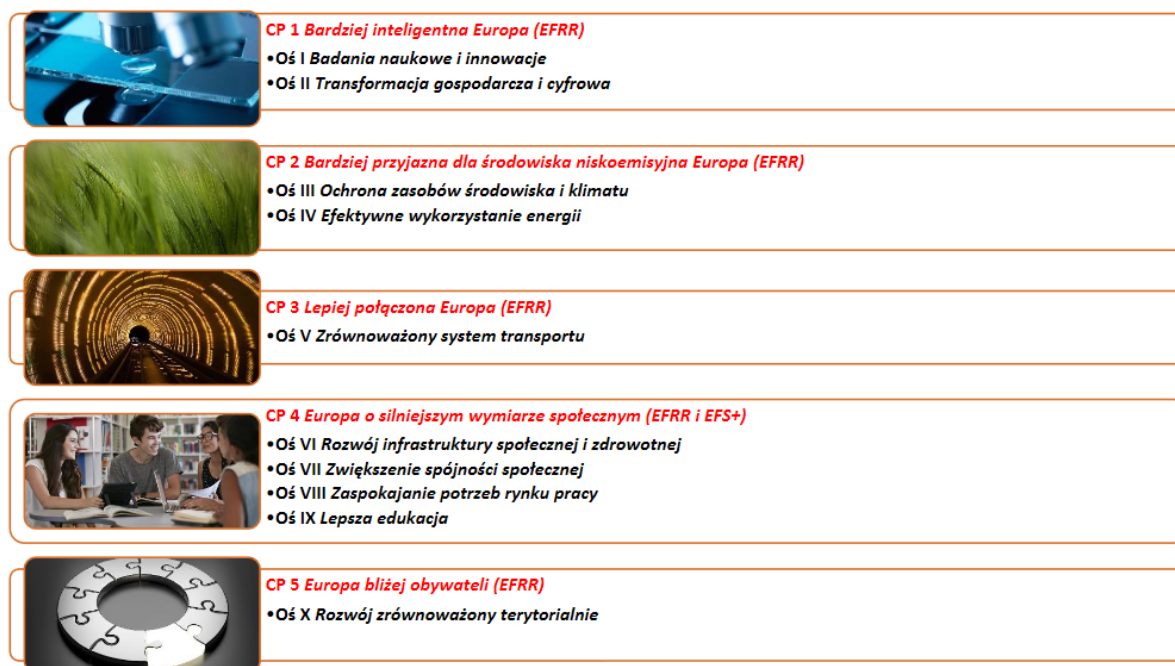
Tabela 5 – Potencjalne źródła finansowania poszczególnych celów strategii

Cel strategiczny	Wymiar społeczny			Wymiar gospodarczy			Wymiar przestrzenny		
Cel operacyjny	1	2	3	4	5	6	7	8	9
FEL 2021-2027	+	+	+	+	+	+	+	+	+
FEnIKS				+	+	+	+	+	+
FERS	+	+	+						
FERC					+	+			
FEPW				+	+	+		+	
KPO				+	+	+	+	+	+
KE i sieciowe	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: opracowanie własne.

W związku z wyznaczeniem Gminy Jabłonna jako jednej z gmin Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego, istotnym źródłem finansowania zaplanowanych inwestycji będzie instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Będzie on realizowany w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. W ramach instrumentu terytorialnego realizowane będą projekty w trybie pozakonkursowym, które mają charakter zintegrowany w ramach całego LOM. Innym Instrumentem Terytorialnym w ramach FEL będzie rewitalizacja, w ramach której podstawą do otrzymania środków będzie Gminny Program Rewitalizacji.

Rysunek 9 - Układ celów strategicznych i operacyjnych Programu FEL 2021-2027

Źródło: <https://www.rpo.lubelskie.pl>

Prezentowany wykaz stanowi potencjalne źródła finansowania części przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej strategii. Szczególnie istotne dla Obszaru Funkcjonalnego mogą być następujące programy europejskie:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz zwiększających konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, ośrodki innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) - następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) - jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla JST i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej będzie koncentrował się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Województwa objęte wsparciem: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, województwo mazowieckie bez Warszawy i otaczających ją powiatów. W puli FEPW jest ok. 2,5 mld euro.
- Fundusze Europejskie dla Lubelskiego (FEL) – główne źródło finansowania Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030. Program będzie składał się z 10 osi tematycznych, w które wpisują się poszczególne cele niniejszej strategii. Planowany budżet to około: 2,3 mld euro.

Nie należy zapominać również o innych zewnętrznych źródłach finansowania. Na podstawie Europejskiego Planu Odbudowy i jego filaru pn. Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w Polsce został przygotowany Krajowy Plan Odbudowy (KPO), który będzie uzupełniał interwencje polityki spójności w okresie 2021-2027.

Celem interwencji KPO będzie przede wszystkim odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii COVID-19. Przewiduje się, że w ramach KPO będą m.in. inwestycje związane z zieloną gospodarką, cyfryzacją, innowacyjnością gospodarki, zatrudnieniem, działalnością badawczo-rozwojową, sektorem ochrony zdrowia oraz projekty w obszarze transportu i energetyki. Ważnym źródłem finansowania dla OF mogą być również programy bezpośrednio zarządzane przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont oraz międzynarodowe programy sieciowe (np. Interreg) i Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy.

Rysunek 10 - Układ Programów poziomu krajowego

Źródło: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>, Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju.

14. Opis procesu zaangażowania lokalnych interesariuszy

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 została opracowana w pełnej zgodności z zasadą z partycypacji społecznej. W trakcie prac nad strategią korzystano z różnorodnych form włączania lokalnych interesariuszy. Proces partycypacji został szczegółowo zaplanowany, przygotowany i dostosowany do konkretnych partnerów społeczno-gospodarczych biorących w nim udział. Na każdym etapie opracowania stosowano szeroko dostępne działania partycypacyjne, które ukierunkowano na możliwie dojrzałe jej formy.

Rysunek 11 - Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na poszczególnych etapach prac

Źródło: Opracowanie własne

Lokalne grupy interesariuszy składające się m.in. z przedstawicieli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji zostały włączone w prace nad przygotowaniem i będą włączone również w działania związane z wdrażaniem dokumentu. Takie podejście pozwala na wykorzystanie potencjału wszystkich zaangażowanych stron i jednocześnie buduje poczucie wspólnej odpowiedzialności władz samorządowych i mieszkańców za przygotowanie dokumentu, a następnie jego realizację.

Elementem udziału lokalnych interesariuszy w procesie przygotowania dokumentu strategicznego było spotkanie partycypacyjne na etapie diagnostycznym na które zaproszono przedstawicieli urzędu gminy, jednostek organizacyjnych podległych gminie oraz zainteresowanych przedstawicieli rad gmin, sołtysów, organizacji pozarządowych.

Podczas spotkania omówiono zasady opracowania strategii. Interesariusze mieli również możliwość przedstawienia swoich planów, oczekiwań i potrzeb w zakresie rozwoju obszaru funkcjonalnego. Omawiano także kwestie związane z analizą SWOT, wypracowaniem najważniejszych problemów obszaru, a także celów strategicznych i operacyjnych. Zwrócono również uwagę na kwestię kierunków działań oraz identyfikacji projektów odpowiadających zidentyfikowanym problemom. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że zaangażowanie lokalnych interesariuszy miało na celu również zastosowanie partycypacyjnego i transparentnego trybu identyfikowania kierunków działań.

Rysunek 12 - Udział lokalnych interesariuszy w przygotowaniu i realizacji strategii

Źródło: opracowanie własne.

Istotnym etapem działań prekonsultacyjnych była również ankieta dla mieszkańców gminy. W dniach 7 czerwca – 21 czerwca 2024 r. gmina Jabłonna umożliwiła swoim mieszkańcom udział w pierwszym etapie prekonsultacji społecznych na potrzeby projektu Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030. W tym celu na online umieszczona została anonimowa ankieta zawierająca 12 pytań dotyczących celów rozwojowych gminy na najbliższe lata jak również jej najważniejszych wyzwań i największych atutów oraz braków. Celem prekonsultacji było zaangażowanie w proces tworzenia Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 lokalnych interesariuszy, identyfikację silnych stron i potencjałów gminy oraz jej słabości i potrzeb mieszkańców. Umożliwią też one zebranie pomysłów i opinii w zakresie rozwoju gminy, w tym również propozycji przedsięwzięć niezbędnych do realizacji w kolejnych latach.

Po opracowaniu ostatecznej wersji projektu Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 rozpoczął się proces konsultacji społecznych prowadzonych w trybie art. 6 ust. 3 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Konsultacje prowadzone były także z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej PGW Wody Polskie. Konsultacje stanowiły otwarty proces dialogu władz samorządowych z mieszkańcami i innymi interesariuszami, mający na celu podjęcie optymalnych decyzji w zakresie rozwoju Gminy Jabłonna. Zakres, termin i sposób organizacji procesu konsultacji został ogłoszony publicznie poprzez stronę internetową Gminy Jabłonna oraz profil na portalu Facebook zgodnie z wewnętrznymi procedurami konsultacyjnymi.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna został również przekazany drogą elektroniczną podmiotom, które ze względu na zakres tematyczny lub terytorialny mogły być zainteresowane jego treścią. Ważnym elementem konsultacji jest spotkanie konsultacyjne dla mieszkańców gminy, podczas którego lokalni interesariusze mieli możliwość nie tylko

zapoznania się z koncepcją rozwoju gminy, ale również zgłoszenia swoich propozycji w formie dyskusji. Zgodnie z wymogami ustawowymi proces konsultacji trwa 35 dni od dnia ogłoszenia na stronie internetowej informacji o rozpoczęciu konsultacji. W tym czasie każdy mieszkaniec będzie mógł przesłać swoje uwagi do dokumentu również w formie pisemnej.

Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji, zawierające w szczególności ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, zostanie przygotowywane zgodnie z proceduralnym terminem 30 dni od zakończenia procesu i zamieszczone na stronie internetowej Gminy Jabłonna. Cały proces pozwolił na zaangażowanie różnych grup społecznych w przygotowanie strategii, co jest również zapowiedzią pełnej współpracy z mieszkańcami na etapie wdrażania strategii i realizacji poszczególnych inwestycji.

Strategia Rozwoju Gminy Jabłonna do roku 2030 będzie podlegała opiniowaniu instytucji wskazanych w wymaganiach ustawowych. Dokument podlega opinii Zarządu Województwa Lubelskiego oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i Państwowej Wojewódzkiej Inspekcji Sanitarnej. Kolejnym krokiem będzie przyjęcie strategii przez Radę Gminy. Wówczas Radni będą mogli wyrazić stosowną opinię na jego temat. Przyjęcie dokumentu do realizacji rozpocznie etap wdrożeniowy, który będzie realizowany do roku 2030.

Spis tabel

Tabela 1 – Analiza SWOT	18
Tabela 2 – Układ Celów Strategicznych i Kierunków działań	24
Tabela 3 – Wskaźniki monitoringowe	29
Tabela 4 – Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej	45
Tabela 5 – Potencjalne źródła finansowania poszczególnych celów strategii	56

Spis rysunków

Rysunek 1 - Zakres Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna.....	8
Rysunek 2 – Etapy prac nad Strategią Rozwoju Gminy Jabłonna	9
Rysunek 3 – Układ obszarów i celów strategicznych Gminy Jabłonna	21
Rysunek 4 - Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna z dokumentami nadrzędnymi ...	47
Rysunek 5 – Podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii	50
Rysunek 6 - Schemat procesów monitoringu i ewaluacji strategii	51
Rysunek 7 - System dokumentów strategicznych i planistycznych	53
Rysunek 8 – Układ potencjalnych źródeł finansowania	55
Rysunek 9 - Układ celów strategicznych i operacyjnych Programu FEL 2021-2027	56
Rysunek 10 - Układ Programów poziomu krajowego	58
Rysunek 11 - Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na poszczególnych etapach prac ...	59
Rysunek 12 - Udział lokalnych interesariuszy w przygotowaniu i realizacji strategii	60

Spis map

Mapa 1 - Położenie gminy Jabłonna w powiecie lubelskim oraz województwie lubelskim ..	6
Mapa 2 - Położenie gminy Jabłonna w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym	7
Mapa 3 – Mapa Gminy Jabłonna	31
Mapa 4 - Obszary Strategicznej Interwencji w województwie lubelskim	32
Mapa 5 – Obszar zdegradowany na terenie Gminy Jabłonna	33
Mapa 6 – Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Jabłonna	34
Mapa 7 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego	36
Mapa 8 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej LOM	38

Mapa 9 – Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Jabłonna.....	39
Mapa 10 – Elementy sieci osadniczej i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych	40
Mapa 11 – Elementy sieci infrastrukturalnej, w tym transportowej w gminie	41
Mapa 12 – Elementy sieci przyrodniczej i ekologicznej w gminie	42
Mapa 13 – Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią	43